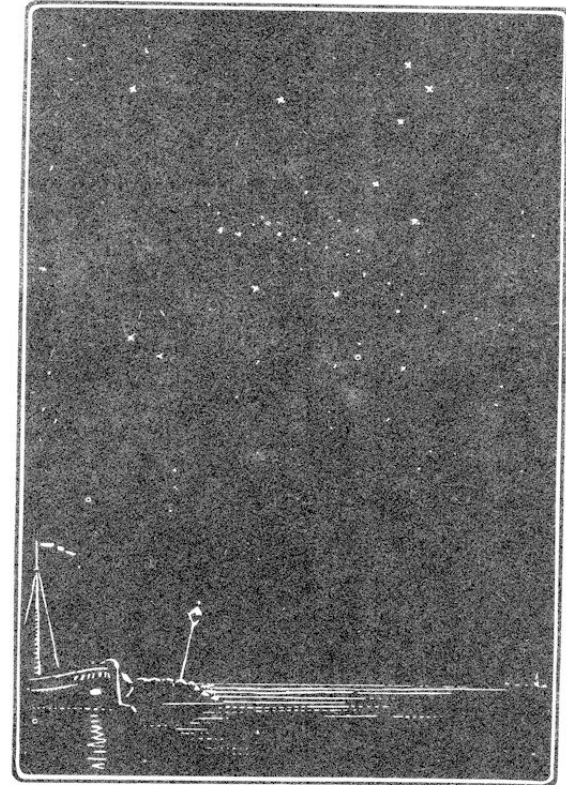

Inhoud

<i>W. G. van de Hulst</i> Sjoerds wonderse Kerstnacht	11	<i>Ingrid van der Heijden</i> Slechts lege handen	167
<i>M. A. M. Renes-Boldingh</i> Toen het hout begon te leven	31	<i>Huib Verweij</i> Kerstavond bij de Muur	179
<i>Anne de Vries</i> Liefde tot alle mensen	47	<i>A. Visser</i> De lifter.....	187
<i>Rie van Rossum</i> Joost en het lantaarntje	59	<i>M. A. M. Renes-Boldingh</i> Wie klopt daar?	199
<i>M. A. M. Renes-Boldingh</i> De kerstklok van Hebron.....	79	<i>Geert Boogaard</i> Immanuël	215
<i>A. G. Lameris-Bolt</i> Toch plaats voor hen.....	97		
<i>Ingrid van der Heijden</i> Ook nu klinken de engelenkoren.....	109		
<i>M. A. M. Renes-Boldingh</i> Zij zagen de ster	113		
<i>Nel Verschoor-van der Vlis</i> Als Jezus roept	129		
<i>Selma Lagerlöf</i> De kinderen van Bethlehem	147		

W. G. van de Hulst

Sjoerds wondere Kerstnacht

donkere vlek.

Nu zal het vuur branden.

Behoedzaam strijkt de jongen zijn lucifer af. Ze valt hem uit de vingers. Nøg een! Ah! de dorre bladeren krullen rood, vatten vlam. Ze krikken; een takje knappert. Een vuurtong spitst op, kronkelt door het dorre hout. O, prächting is 't...!

Zijn ogen stralen.

Vuur, bij Kerstmis hoort vuur. Hij weet niet waaròm; hij weet alleen, dat het mooi, wonderlijk mooi is.

Hier, tussen de hoge, dichte griendtakken, is hij met zijn vuur alleen. Het knapt en knistert en sist; het is een wonder van vlamvend rood en gloeiend goud in de grijze, grauwe wereld rondom. De rook kronkelt recht omhoog, ver boven de kale griendstruiken uit; soms lekken wilde vlammen hoog op mee. Met een stok port hij de as open tussen de stenen. Hoog laaien en loeien de vlammen op van zijn gouden vuur. Ah, en hij, *hij* is de heer van het vuur.

Op z'n knieën zit-ie; de warme gloed koestert hem. Z'n ogen schitteren in de dans van de vlammen.

En grauwer al wordt de schemer.

Kerstmis! Ja, in de stal van Bethlehem brandde zeker ook een vuur, een vuur om het Kindeke Jezus te warmen; – op alle platen zie je het.

Zingen? Hij schrikt van zijn eigen vreemde denken. Zal hij ook *zingen* bij het vuur? Alleen? Zo raar is dat, alleen te zingen in de griend! Zal hij het tòch doen? Zacht?

En zijn handen tussen zijn knieën, neuriet hij:

Stille nacht,
Heil'ge nacht,
Davids zoon, lang verwacht,
Die miljoenen eens zaal'gen zal
Werd geboren...

Stil! Hoorde hij een stem? Is het z'n moeder misschien, die het hoofd boven de roef steekt, hem niet ziet, en roept. Hij luistert. Alles blijft stil.

14

MORGEN KERSTMIS!

DE WERELD WACHT; – WACHT OP HET WONDER, DAT GESCHIEDEN ZAL.

Ergens, tussen de hoge grienden aan de grote rivier, zit een kleine jongen. Ook te wachten; – maar waaròp hij wacht, weet hij niet. Z'n vaders schuit – de donkere mast met het roerloze touwwerk hoogop in de grijze stilte, het zeil zorgzaam geborgen – ligt gemeerd terzij van een krib, ligt daar zo rustig weggescholen, alsof ze er hóórt, alsof ze er àltijd gelegen heeft. Maar buiten de kribben drijft het grijze water traag verder door de grauwe dag. Een schip met slappe zeilen, aan de verre overzij, glijdt als een donker wezen in de grijze wereld voorbij.

De jongen stookt een vuurtje.

Tussen wat grote keien, kunstig gestapeld zoals ook z'n moeder het doet als ze de ijzeren pot voor de was stookt op de wal, heeft hij dorre takken en bladeren, een brok van een vermolmde boomstronk, een halve turf, spaarzaam saâmgevlijd, al dagenlang.

Nu, vanmiddag, nu de schemer komt, zal het branden. Hij diept lucifers op uit zijn broekzak.

Morgen Kerstmis!

Er is een geheim.

De kleine jongen weet niet, wát het eigenlijk is; maar het *is* er. Zo vreemd! Het maakt hem bang, het maakt hem blij. Het is overal. Om de verre bomen, hoog op de dijk is het; om de grijze kerktoeren, ver weg en schimmig in de nevel. 't Is in het wondere gerucht, dat het water maakt, als het om de kop van de krib heen slobbert; 't is in het recht omhoogstijgen van de rookpluim uit het dak van het hoge huis ginds bij het veer... Aan het einde van een krib, die ver de rivier insteekt, boven op de paal met zijn scheve manden korf, zit een eenzame kraai. Hij wiekt weg over het grijze water, – een

13

Anders liggen ze met Kerstmis met hun schip altijd in het dorp stroomopwaarts, waar ze thuis horen. Dan zijn er kerstbomen in de huizen, dan lijkt het net een feest...

Nu liggen ze hier in de eenzaamheid. Vader, de zandschipper, is bij het baggeren vorige week over de kleine zwaardlief getuimeld, heeft zijn enkel gebroken, moet met zijn voet stilliggen van de dokter. Moeder kan het half met zand geladen schip moeilijk naar het dorp brengen, en hij, Sjoerd, is pas tien jaar. Nu zijn ze hier, achter de krib, aan wal gegaan.

Zo stil is 't hier, zo eenzaam met Kerstmis; maar zijn vuur, ah, zijn vuur is prachtig. Kijk het branden!

Hij zal een eind weggaan, de vriend in, om van ver de rook te zien kronkelen, de grijze lucht in, de rook van *zijn* vuur. Niet al te ver: z'n vuur zou kunnen uitdoven; maar ginder, dicht bij de dijk is een hek: – als hij dáár opklimt...

Stil! Hoorde hij daar terzij iets schuifelen? Hoorde hij iets door de dorre vriendstruiken heenwringen?

Ja! Vast!

Er valt een vreemde schrik in hem. Daar gaat iets, iets donkers. Kijk! Het komt van de kant van de dijk en 't gaat naar de plek van zijn vuur.

Wat het is, kan hij tussen de wirwar van struiken niet zien. Is het een man? De veldwachter misschien, die op het vuur aftrekt om het uit te trappen, omdat vuurtje-stoken streng verboden is? O, gelukkig, dan vindt hij *hem* nu toch niet bij het vuur.

Maar – dat donkere gaat zo langzaam, zo weifelend. Zo dóen veldwachters toch niet? 't Sluip; soms staat het stil; soms schijnt het zich te bukken. En 't wijkt zo ver af: hij kan het door de dicht opeen sprietende takken van de vriend niet meer volgen. Ja, maar ... z'n prachtige vuur!

Hij moet terug, zien wat er gebeurt. Voorzichtig zal hij doen, slim, want *als* het de veldwachter tòch eens was...

Al nader sluip hij, ziet alweer het rossige goud van z'n vuur gloeien door de struiken, hoort het geknister.

Dàn, als hij behoedzaam wat takken uiteen buigt...

Een vrouw! Een *vrouw* zit bij het vuur, haar hoofd diep gebogen, alsof ze verschrikkelijk moe is, alsof ze een groot verdriet heeft.

Ja, hij ziet dat dadelijk, en weet toch niet, waaraan hij dat ziet. Ze is op het dorre blad en 't verspochte gras neergezakt. Ze warmt zich bij 't vuur en... Sjoerds ogen worden groot van verbazing: ze heeft een *kindje* op haar schoot, een klein kindje, dicht gewikkeld in een rode doek. Alleen een klein gezichtje kijkt eruit. Wie is dat? Wat zoekt die vrouw hier in de vriend? Nu het Kerstmis wordt? En waarom kijkt ze zo bang, zo verdrietig?

Krake zijn voet een tak?

De vrouw kijkt angstig om; ze wil al opvliegen weer, maar dan ziet ze, dat het een kleine jongen is, die tussen de struiken door nieuwsgierig, eigenlijk verlegen haar aanstaart. Een kleine jongen maar! Gelukkig! Zeker de jongen van dit vuurtje, waarbij ze even haar knieën buigt, even zo heerlijk haar verkleumde handen warmen kan. Ze glimlacht een ogenblik; ze knikt.

Sjoerd?... Hij heeft een kleur gekregen. Vreemde, donkere vrouw is dat. Nee, zij is niet een vrouw hier ergens van de rivier, niet ergens uit de polder achter de dijk. Zo vreemd donker is ze: alles is donker aan haar, haar mantel, de doek om haar hoofd, haar haren, haar grote glanzende ogen. Ze ziet wel heel bleek en mager. En haar lange, fijne handen, die beven van de kou, zijn wit. En 't kleine gezichtje van het kindje is ook wit; maar ook met grote, donkere ogen, en donkere, zwarte krulletjes onder de rode doek. „Heb je...?” vraagt de vrouw schichtig, „heb je ook...?”

Ze weifelt. Zal ze de vreemde jongen durven vragen, wat ze zo graag weten wil? Zal ze hem kunnen *vertrouwen*?

Maar ze ziet zijn verwonderde jongensogen, open, eerlijk; haar twijfel wijkt.

Sjoerd is al een paar stappen dichterbij gekomen bij zijn vuur; het vuur, dat langzaam doven wil, dat hij opporren, opjagen moet met zijn stok. Die vrouw mag zich best warmen bij zijn vuur. O ja! Hij ziet de witte bibber-wangetjes van het kindje en de grote ogen. Best, hoor!

Hij port zijn vuur.

En de vrouw durft. Ze legt haar hand op zijn arm.

„Jongetje, heb je op de dijk ook Duitsers gezien? Grüne Polizei, in groen uniform? Of hier ergens aan de rivier misschien?”

In haar donkere ogen leeft een heftige onrust. Haar stem beeft. *Duitsers*? Sjoerd vergeet z'n vuur. *Duitsers*? *Vijanden*? Er klopt

hem iets in de keel, en zonder het te weten, knijpt hij zijn stok al steviger vast. Het is, of hij opeens *anders* wordt, of hij opeens ook hoort bij dat verdriet en die narigheid.

Een stille woede brandt in hem op. Duitsers? Vijanden? Zijn jongenshart bonst.

„Nee, hoor!” stoot hij uit. „Nee, hoor – niks; nergens!” Maar hij kijkt rond, of hij ze ook ziet komen, en of hij dan niet heel gauw die vrouw een plek wijzen kan, waar ze zich verstoppen moet in de griend. *Hij* weet hier de weg.

„O,” zegt de vrouw zacht, „o, dan is het goed. Laat me dan maar even rusten, me even warmen.”

Ze buigt zich over haar kindje heen. Sjoerd ziet, dat het witte gezichtje met de grote, donkere ogen in de rode doek lacht.

Hij, *hij* port zijn vuur. Branden zal het, glóeien zal het voor de vrouw, die zo bang voor de Duitsers is.

Er is een dof stotend geluid in de verte; 't komt snel dichterbij.

Een auto? Een auto *op de dijk?*

Hier, tussen de dichte grienden van de brede uiterwaarden, is de dijk niet te zien; maar het zovend autogeluid is duidelijk te horen.

Het breekt ineens. Heeft de auto gestopt? Hier? Heeft hij hier gestopt, waar de dijk het dichtst is bij het vuur, bij de rook van het vuur? Waaróm?

De vrouw vliegt op in een wilde schrik.

Ze klemt haar kindje tegen zich aan, rent weg de griend weer verder in, wringt, worstelt zich angstig tussen de struiken door.

„Niets zeggen, hoor! Niets zeggen!” fluistert ze met een stem schor van schrik.

Dan is ze weg. De opengezwaaide struiken zijn weer stil geworden.

Sjoerd blijft alleen, alleen bij zijn vuur. En hij buigt zich voorover naar zijn vuur, alsof hij zich verbergen wil voor het erge, dat, van de dijk af, nu zeker wel op *hem* afkomen zal.

Ja, hij begrijpt wel, waarom de vrouw zo wild is weggevlucht. Zullen het misschien Duitsers zijn, die hun auto stopten op de dijk, toen ze rook van een vuur zagen kronkelen boven de griend uit? Zullen ze nu dadelijk hierheen komen? Zullen ze denken, dat de vrouw bij het vuur zit, de vrouw, die zo bang voor hen is?

Zijn hart bonst hem in de keel.

Komen ze?

Ja, maar, ... máár...!

„Niets zeggen, hoor!” heeft de vrouw gefluisterd. O, hij klemt zijn lippen stijf opeen, als wilde hij nu al elk woord binnenhouden. Niets, *niets* zullen ze uit hem krijgen, de gemene Duitsers. Geen woord!

Als de vrouw nu maar weggelaten kan, als ze haar maar niet zoeken gaan in de struiken.

't Blijft stil, angstig stil. Een paar meeuwen schieten krijsend over. In de griend komt géén gerucht.

Zal hij... Even brandt er 't wilde verlangen in hem op, er vandoor te gaan, te vluchten naar huis, naar 't schip, weg te duiken in de veilige roef. Nee, hij *doet* het niet. Als hij 't vuur alleen laat en de Duitsers komen, zullen ze denken misschien, dat die *vrouw* het heeft aangelegd om zich te warmen.

Hij blijft. Hij zal een erg dom gezicht zetten en zijn vuurtje porren. Dan zullen ze denken, dat het maar een jongensvuurtje is, een fikkie-stoken; dat het vuurtje niets te maken heeft met de vrouw, die ze vangen willen.

Hij blijft, maar zijn handen, die nog gejaagd wat dorre takken leggen op het vuur, beven.

En vergeten is nu al de heerlijkheid van het vuur; vergeten zijn z'n mooie verzinsels over Kerstmis, vergeten is dat vreemde wachten op iets wonderlijks. Bangheid, medelij, stille woede worstelen in zijn jongenshart.

„Akelige Duitsers!” knersen zijn tanden.

Maar er komt geen gerucht door de struiken; alles blijft stil, ook op de dijk. En de schemer wordt zwaar; zijn vuurtje kwijnt. Opeens...? De auto daarboven slaat weer aan. Sjoerd luistert bang, blij... Ja? Ja, gaat-ie weg? Hij stoot van louter plezier de stapel stenen ineen op de rest van zijn vuur.

De vrouw? Waar zou *zij* nu gebleven zijn?

En de auto? Heel in de verte nog is het tuffend geluid.

Het donker valt. De laatste glinsteren van zijn vuur zijn gedoofd. Nu is er opeens het vale, het eenzame duister om hem; 't maakt hem plotseling zo vreemd-bang, zo griezelig. Hij holt naar boord, naar

de veilige roef van z'n schip, waar z'n moeder is, en z'n vader.

Kerstavond!

De donkere wereld wacht; waarop ze wacht, weet ze niet. Nu ligt de kleine jongen veilig weggedoken in zijn bed, in de kleine kooi terzij van de roef half onder 't gangboord getimmerd. Je kunt er, langs het voorschot van vader en moeders bedstee heen, alleen kruipend op je knieën komen; maar als je erin glipt, lig je zo lekker weggeborgen in die donkere koets, dat je die voor het mooiste bed niet wilt ruilen. En in de wand van het schip, juist waar je met je hoofd op het kussen ligt, is een patrijspoort, een klein, rond raampje, een kijkgat de nacht in; – zoals zelfs het praalbed van een prins niet heeft.

Maar nu is het kerstavond.

De wereld is donker, het kijkgat een grauwe vlek.

Als hij naar buiten gluurt, de krib langs, het wijde water over, ziet hij alleen wat vaag geglim hier en daar. O, maar er moet nu toch iets moois zijn, nu in de kerstnacht, – iets anders dan in andere nachten. Och, maar nu juist is er die vreemde bangheid in zijn hart, dat verdrietige, dat sombere. Is dat gekomen door de donkere schrik vanmiddag, toen de vrouw zo angstig fluisterde: „Niets zeggen, hoor!”?

Nergens over 't wijde water heen is ook maar één vrolijke pinkeeling van licht te zien. Alles is somber, donker, bang. Alle licht is verduisterd. Dat heeft de oorlog, dat hebben de Duitsers gedaan; *die* hebben de hele wereld donker gemaakt en verdrietig. En deze kerstnacht maken ze ook stuk.

Maar – maar dat kàn toch niet.

De kerstnacht is toch van de hemel, van God, en toch niet van de Duitsers! Zouden daarboven, heel hoog boven dat grijze daar, nu de engelen zingen? Engelen? O nee, *die* zullen zéker niet bang voor de Duitsers zijn...

Raar ligt hij nu te denken.

Ze hebben vanavond bij elkaar gezeten in de roef bij het kleine potkachelkje met z'n ene gloeiende wang; – *vader*, z'n zieke voet op een rechtstaand tonnetje met een kussen; – *moeder*, die kousen stopte dicht bij het licht van een kaars, omdat ze nog maar zo weinig petroleum had; omdat petroleum zo duur was in de oorlog,

19

en ze het restje bewaren wilde voor morgen, voor 't kerstfeest; – èn *hij*. Riekje, zijn kleine zusje, sliep al in het manden wiegje aan het voeteneind van de bedstee.

Hij heeft verteld van de vrouw en van zijn vuur.

Moeder heeft gezegd: „Och nog toe, – en misschien is het wel een *joodse* vrouw geweest met een *joods* kindje. Och nog toe! Als de gemene Duitsers *die* te pakken krijgen...” Sombere, bange verhalen zijn er toen verteld, van de wreedheid, van de valsheid van de Duitsers, van hun haat tegen de joden. En over de joden hier in Holland hadden ze eigenlijk toch niets te zeggen; maar het oude volk moest gemarteld, gedood, uitgeroeid. De kindertjes ook... Mooie kerstverhalen waren dat niet geweest; – nee! Moeder heeft ook verteld, dat ze bruine suiker heeft opgespaard en dat ze morgen op het kerstfeest karnemelkseppap met dik suiker zullen eten. Lekker zal dat zijn!

Een ster?... Door de patrijspoort heen hoog en ver twinkelt eenzaam een ver lichtje aan de lucht. Zou de nevel opgetrokken zijn? Ah! Maar zie je, – de *sterren* kunnen de Duitsers toch niet donker maken, nóóit!

Zou die vrouw ècht een joodse vrouw zijn geweest?

't Kon best: ze had zulke zwarte haren en zulke zwarte ogen, en 't kindje ook. Waar zou ze nu zijn in de nacht? Och, als de Duitsers haar nou toch eens pakken! Zou hij, ... zou hij *bidden* voor haar?

Stil! Zijn er daar ergens buiten in de verte stemmen? Roepen die wat? Fietsers misschien, die laat nog voorbijkomen op de dijk? Plotseling een felle knal. Een schot? Zouden ze *schieten*? Wie? Stropers, die op verdwaalde eenden loeren misschien? Duitsers misschien? Boe!

Hij gluurt bang door zijn kijkgat. Grauwe nacht, het vage glimmen van het water, heel hoog een ster.

Brrr! Hij duikt weer weg onder de warme dekens. Diep in z'n hart is de onrust, – hè, hij kan helemaal niet aan *prettige* dingen denken.

Nu wordt het kerstnacht. Zo vreemd; zo bang; – eigenlijk een akelige kerstnacht. Maar de engelen daar hoog boven de sterren, zullen nu toch zingen in de hemel. En zouden ze het weten van die vrouw en haar kindje? De Here Jezus wèl; – die weet alles.

20

Hoor! Vader en moeder gaan ook naar kooi. Ze stommelen: 't is moeilijk voor vader met zijn zieke voet in de hoge bedstee te klimmen.

Morgen! Er is armoe op het schip, dat weet hij wel. Maar morgen! Dik bruine suiker. Lekker!

Riekje in naar wiegje huilt nog even. Even maar; dan wordt het stil; zo *stil*...

Had Sjoerd lang geslapen? Was het al nacht? Was het nog avond? Buiten is gerucht. Op het achterdek bij de deurtjes van de roef is het. Fluisterende stemmen, een zacht, een voorzichtig gestommel. Wat is dat? Klaarwakker is hij, probeert uit zijn kijkgat te gluren, weet tóch, dat hij daaruit niet op 't dek kan zien. Sterren pinkelen stil.

De stem van moeder? De deurtjes van de roef rammelen, de schuif erboven wordt opengeschoven, knerst zacht: er komt iemand binnen.

Nu, in de nacht? Hij zit rechtop in zijn bed, bang-nieuwsgierig; z'n ene been er al buiten, klaar eruit te glippen.

Door de kier onder het lage deurtje, dat zijn slaaphok scheidt van de roef, dringt een flauwe lichtschijn: binnen moet nu de kaars weer branden. Hij hoort ook vaders donkere stem, van de bedstee uit, meepraten; hij hoort moeder haastig, onrustig heen en weer lopen, redderen, fluisteren, alsof er dadelijk iets gebeuren moet. Dan ineens zacht, schor, angstig, – de *andere* stem.

De *vrouw*? De vrouw van vanmiddag?

Een felle schrik slaat tegen hem aan, en toch – wonderlijk – er is meteen een blijheid in hem: hij hoort bij die vreemde vrouw, en *hij* moet... Ja, wat moet hij?

Ah! maar de Duitsers hebben haar niet gekregen. Zijn hart is goed genoeg om maar dadelijk z'n koets uit te glijden, het deurtje naar de roef door te kruipen en te gaan meeluisteren wat die vrouw hier doen komt in de nacht, en te zeggen: „Juffer, wees maar niet bang: wij, – *wij* zullen je wel helpen!” maar z'n vader zou hem zien aankomen, zo maar ongeroepen uit zijn bed te klimmen, zomaar te gaan meebabbelen als er visite is. Hij zou toch *dadelijk* weer teruggejaagd worden. „Kleine hangoor, blijf in je bed!” zou z'n vader zeggen.

Sjoerd brandt van nieuwsgierigheid; maar er is ook zo'n groot stil medelij met die vrouw en het kindje in zijn hart. Hij zit al vlak voor 't deurtje, op z'n knieën, om te luisteren. Hij kan niet *alles* verstaan; ze praten zo zacht, en 't is, of er iets heel moeilijks, iets heel èrgs is. Van de dominee hoort hij, en een pastorie; van grote haast; en van groot gevaar.

Dan opeens *vaders* stem, zwaar en beslist: „Het môt!! En 't kan 'ok. Hij is gein boerenjochie of zo'n stads heertje; – hij is een schipperskind, en hij het kracht in z'n knuiste; – nou dan!”

Wie?... Wie bedoelt vader? Bedoelt hij *hem*? Hij voelt de kleuren naar zijn wangen schieten. En ineens wordt 't deurtje, waarvoor hij te luisteren zit, opengeschoven.

„Sjoerd! Sjoerd! Word-es wakker!” roept moeder zacht. Dan, in de flauwe lichtschijn van de kaars, ziet ze hem al zitten; – gauw wegsnappen z'n kooi weer in lukt hem niet meer.

„Jochie nog toe! Zit je daar? Heb je... heb je 't al gehoord? Dûrf je?”

Durven? Wat, wàt moet hij durven?

„Kom gauw hier! En trek je kleren an; – gauw, hoor!” reddert moeder. En ze is alweer haastig bezig boterhammen te snijden. Voor de vrouw. Maar wat moet ze òp de boterhammen doen? Een krats boter alleen? 't Is armoe troef op 't schip; maar ze kan zo'n mens toch geen kale boterham meegeven... Bruine suiker! Dat is uitkomst.

„'k Zal je maar wat bruine suiker geven op je brood, juffer. Lust je dat wel?”

De donkere vrouw met haar moede, doodsbekke gezicht knikt. Ze zit op een stoel neergezakt aan de kleine tafel. Het kindje op haar schoot schreit zacht. „'k Zal je nog een flesje melk 'ok meegeve, hôr!” troost moeder.

De vrouw kijkt Sjoerd aan. Ze herkent hem: het jongetje van 't vuur. Maar moet hij, *hij* haar helpen?

„'t Kan best, juffer,” broemt vaders zware stem.

Vader uit de bedstee heeft haar bezorgdheid wel gezien. „'t Kan best! Hij is een flinke kerel. Hij kent de jol en 't waoter; en 't gaat stroomaf; – nou dan! Stroomop zou 't niet lukken, maar nou... Wees gerust, juffer! Anders zou 'k het wis verbieën. Wij waoge ons jochie 'ok, juffer.”

Sjoerd begrijpt al iets; maar 't rechte nog niet. Moet *hij* varen gaan in de kleine jol? Nou? In de nacht? Mèt de vrouw?

Z'n hart bonst. *Hij?* Nóu? En je mag niet eens buiten komen van de Duitsers in de nacht. Een bange onrust beklemmt hem; maar daarboven uit brandt iets van een wilde vreugde. Een vreemde schittering is er in zijn ogen.

„Ja, já!” knikt hij, en haastiger nog sjort hij zijn kleren aan.

„Sjoerd, luister! Kom hier! Luister secuur, hôr!” De stem van zijn vader is zwaar van ernst. Sjoerd drinkt de woorden in. Hij moet in de jol de vrouw met het kindje wegbrengen naar het dorp een halfuurtje verder stroomafwaarts aan de *overzij* van de rivier. Daar, bij de dominee in de pastorie, zal veiligheid voor haar zijn voor een poos. Hij moet hier tussen de kribben uit, en zo stil hij maar kan dadelijk in de schuimte het water overroeien, en dan zo dicht mogelijk de overkant houden. Niemand hier op de dijk mag er iets van horen, iets van merken: het moet een sluiptocht zijn het water over.

„En dan d'n dooien arm door achter het elzebos, snap je wel?”

„Ja, ha!” Z'n handen, die de bretels vastknopen, beven. Z'n wangen gloeien. Maar opeens de schrik: hoe moet hij terugkomen? Hij weet als schippersjongen wat het zeggen wil in een kleine boot te roeien *tegen* de stroom.

„De juffer moet naar de overzij. 't Veer over gaot niet, dan wordt ze gepikt. En jij, als je terugkomt, mot 'ok 't veer niet neme naatuurlijk. Als de juffer daorgunter 'an wal is, môt jij schuin wéér oversteken naar deze zij en dan de jol daor maor ergens vastlegge achter een krib; die krijsje we wel weer terug; – en jij, jij môt dan maor naor boord komme lope langs d'n dijk. En voorzichtig, hoor, dat ze je niet snappe. Ja, jochie, d'r zit niks anders op. Ik kan de juffer niet overbrengen; je moeder ôk niet. En de Duitser mag d'r toch niet krijsje, wel? Jij môt 't doen. Dûrf je?”

Durven? Sjoerd bijt op z'n lip. Hij voelt, hoe achter z'n ogen tranen branden.

„Jao, vaoder!” zegt hij stevig.

Zo voeren ze door de nacht.

De vrouw neergedoken op de bodem van de jol, het kind op haar schoot; – de kleine jongen op de bank, de lange, zware riemen

uiterst behoedzaam hanterend, opdat hun geplas in 't water niet te horen zou zijn. Hij wist, dat zijn moeder hem bezorgd nakeek langs de kant heen van de roef; maar hij zag haar niet meer. In de schuimte, met de stroom mee, gleden ze de rivier over naar de andere zijde.

„Ben je niet bang te verdwalen op het grote water in de nacht?” fluisterde de vrouw.

„Nee, hoor!” zei Sjoerd.

En 't was weer stil; vréemd stil.

Hoog boven hen was de verstrakte lucht, donker, met hier en daar het zachte gefonkel van sterren; – om hen heen was de vage duisternis, waarin soms even mat het water opglinsterde.

„Ben je niet bang me te helpen?” vroeg de vrouw.

„Nee hoor!” zei Sjoerd.

En zacht, onhoorbaar bijna, liet hij z'n zware riemen in het water zakken, trok en stuurde de boot verder, vermeed zorgzaam de kribben, die als dreigende wezens, donkerder in het donker, nauwelijks zichtbaar waren, te dicht te naderen: hij kende, om hun koppen heen, de misleidende tegenstroom.

„Ben je niet bang straks alleen terug te moeten gaan langs de dijk?” vroeg de vrouw.

„Nee, hoor!” zei Sjoerd.

En weer was het stil, wonderlijk stil.

Zo voeren ze door de nacht.

En zo vreemd, zo wonderlijk mooi werd het Sjoerd in die nacht, een bange heerlijkheid.

O ja, hij wist het nu zeker, hij had uit 't haastig gepraat in de roef genoeg begrepen: de vrouw wàs een joodse vrouw, die had moeten vluchten voor de Duitsers. Haar man, haar moeder waren gevangenomen; zij met haar kindje was ontkomen. In een bodekar, verborgen tussen zakken en pakken, was ze die middag door de polder heen naar de dijk gekomen, naar het veer. Aan de overzij van de rivier, in het dorp een eindweegs verder, in de pastorie van de dominee, zou ze geheim onderdak kunnen vinden. Goede vrienden hadden daarvoor gezorgd. Maar juist die middag was het veer door Grüne Polizei bezet, die, op jacht naar allerlei verdachten, iedereen aanhield, alles onderzocht. Als ze haar daar hadden gegrepen!

De bode, tijdig gewaarschuwd, was zònder de vrouw het veer overgetrokken; zij, in grote angst, had gepoogd langs de dijk weg te komen, ergens een schuilplaats te vinden tot de Duitsers weer zouden verdwenen zijn. Ze wist het: als ze gegrepen werd, wachtte haar onzegbaar lijden, marteling, de dood misschien in een der vreselijke jodenkampen. En haar kindje, haar lieve, kleine jongen? Hij zou haar worden afgenomen; ze zou hem nooit weerzien. Gingen er geen verschrikkelijke verhalen over duizenden joden-kindertjes, die bij massa door giftig gas gedood waren, omdat de Duitser die kindertjes geen plaats meer gunde op de aarde?

Bij een boer langs de dijk had ze wat eten gevraagd, een plekje misschien om zich te verbergen een poos.

Die boer, de judas, hij had haar binnengelaten, had haar melk gegeven, en – zijn knecht in stilte naar het veer gestuurd om de Duitsers te waarschuwen. Ze had tòch weten te ontsnappen. Als een opgejaagd stuk wild had ze moeten lopen, sluipen, kruipen om zich te redden: het ging om haar leven en dat van haar kind; – ze wist 't.

Na 't korte rusten bij het vuur in de griend, had ze, versteend van kou, urenlang in een droge greppel gelegen, verscholen onder takkenbossen: de jagers hadden haar niet gevangen. In de avond, toen ze 't waagde weer verder te sluipen om te weten te komen of de Duitsers soms al weggetrokken waren van het veer, had ze rumoer gehoord op de dijk, een schot...

In haar grote nood was ze al verder van de dijk, al dichterbij de rivier gedwaald. Toen had ze vaag het donkere schip zien liggen met zijn spichtige mast. En òp van ellende had ze 't gewaagd, was ze met haar moede voeten de loopplank opgestommeld. Als daar óók het bittere verraad loerde, was ze verloren: ze kòn niet meer. Sjoerd – hij had dat alles wel scherp begrepen, maar ook, dat het gevaarlijk was haar te helpen, gevaarlijk voor zijn vader, voor zijn moeder, voor hemzelf. Als de Duitsers het merkten! Meelij kenden ze niet.

En nu, deze stille nacht, voer hij toch met de vrouw over het donkere water. Bang? Ze had hem driemaal gevraagd, of hij bang was. O, nee, bang was hij niet; – wèl verbaasd, verwonderd.

Alles leek hem zo mooi, zo mooi; – net een droom.

Hij móest eigenlijk wèl bang zijn, maar hij was het niet. Hij móest

eigenlijk wèl naar huis verlangen, naar zijn veilige kooi, maar hij verlangde niet. Doorvaren, heel lang en stil doorvaren maar, wilde hij wel, slag voor slag. Hij móest eigenlijk wèl in onrust zoeken in het duister, hoever ze al gevaren hadden en of ze al spoedig aan wal konden gaan, maar hij zocht niet. O, dat varen met de vrouw en haar kindje was een vreemde heerlijkheid voor hem, die wel uren duren mocht.

Kerstnacht! De heilige nacht! Wat wàs toch het vreemde, het mooie, dat hem zo stil, zo blij en zo bang tegelijk maakte?

Hij moest roeien, en hij keek naar de vrouw; – eigenlijk keek hij in een vreemde *eerbied* naar de vrouw voor hem. Hij zag haar bleke gezicht vaag in het duister en soms, even, ook het kleine, verscholen gezichtje van het kind. En nòg voorzichtiger, nòg stiller liet hij zijn riemen zakken in het water, geluidloos. O, en dan was daar weer 't mooie, 't bange *denken* in hem: Zo, – zó als nu de *vrouw* vluchten moest voor de valse Duitsers, zo hadden ook eenmaal Maria en Jozef met het Kindeke Jezus moeten vluchten voor de soldaten van de valse koning Herodes, die het Kindeke doden wilde. Ze waren toch veilig ontkomen. En nu – o, als een vreemde, een bange *heerlijkheid* wist hij 't, wist hij 't *zeker*: nú zouden die vrouw en haar kindje óók ontkomen. Ja, God in de hemel zag hen op de donkere rivier. Hij zou hen *bewaren*.

Hoe het kwàm, dat hij 't wist – 't was hem volkomen duister, maar dáaraan dacht hij ook niet. 't Wàs zo! 't Was de heerlijke, de wonderlijke zekerheid, die geen duizend Duitsers hem ontroven konden, die al zijn bangheid, zijn onrust wegnam: God zèlf *be-waarde* die vrouw en haar kindje.

En voorzichtiger, aandachtiger nog, als in een stille eerbied hanteerde hij zijn zware riemen; – de ene donkere krib na de andere gleden ze voorbij. En boven lichtten de sterren.

Eens geruchtte er iets op de verre, gevaarlijke dijk. Stemmen? Geknars van wielen?

De vrouw dook ineem, diep over haar kindje heen, dat sliep.

De jongen zag het.

„Wees maar niks bang, juffer!” fluisterde hij. O, maar dat àndere, dat wondere geheim van zijn hart, – dàt kon hij, dùrfde hij haar niet zeggen, dàt begreep hij zelf niet goed, dàt kon hij in woorden niet uitspreken. Hij kon alleen nòg maar eens fluisteren: „Niks

bang zijn, hoor!”

De jol gleed de dode rivierarm in achter het eiland met de elzestrui-ken. Het kindje scheen wakker geworden, woelde, schreide zacht. De vrouw, hier achter de hoge donkerte van de bomen, voelde zich veiliger, probeerde haar jongetje de melk te laten drinken van de schippersvrouw.

Toen zei ze tegen Sjoerd: „Ik ben erg blij; ik ben je erg dankbaar, dat je ons zo goed helpt!”

„Jao,” schrok Sjoerd. Hij voelde hoe van een vreemde verlegenheid zijn wangen gloeiden, maar in het donker kon de vrouw dat gelukkig toch niet zien.

„Misschien wordt mijn jongetje later ook nog wel een grote, sterke jongen, net als jij.”

„Jao,” zei Sjoerd.

„Dan zal ik hem vertellen van deze vreemde kerstnacht, en van jou. God heeft je gezonden om ons te helpen.”

Sjoerd zei niets.

Zijn koude knuisten aan de riemen beefden.

Tik-tik-tik... *Tik!* – Tik-tik-tik... *Tik!*

Zó had de vrouw 't hem voorgetikt tegen de zijwand van de jol; – zó tikte hij nu het sein zacht na op de gesloten luiken van de oude pastorie. Tik-tik-tik... *Tik!*

't Duurde lang eer er antwoord kwam; – telkens, zacht, tikte hij wéér.

Toen ging er boven een raam open. Een stem fluisterde: „Ja, wie daar?”

Wie daar? Sjoerd, ja, wát moest hij nu eigenlijk antwoorden? Hoe de vrouw heette, wist hij niet, waar ze eigenlijk vandaan kwam, wist hij ook niet, en te zeggen, hardop, wat ze hier doen kwam, durfde hij niet.

„Nu, wie is daar dan?” kwam de stem weer.

Sjoerd, haastig, fluisterde terug: „De vrouw, – de vrouw met het kindje.”

De dominee begreep. „Nu? In de nacht? Ik kom! Ik kom!”

't Was gelukt. Sjoerd, kleine, knappe schipper, had de jol behoedzaam weten te meren in een uitgespoelde inham van de oever,

27

naast de hoge aanlegsteiger van de grote boten, die soms het dorp aandeden.

Hij was aan wal geslopen om de pastorie te gaan zoeken, ergens achter de hoge, de donkere kerk. De vrouw, diep weggedoken in de boot, was achtergebleven nog; voor de veiligheid. Ze had hem het herkenningsteken voorgetikt. „Zó zal de dominee weten, dat ik kom.”

Nu kwam Sjoerd terug; – op z'n kousen liep hij, z'n klompen in de hand.

„Kom maor! Kom maor, juffer!” fluisterde hij blij. „Ik weet al, waar het is.”

En samen slopen ze door de nacht, hij vooruit. Soms, als er ergens iets geruchtte, bonsde 't hem schrikkerig in zijn keel, maar de diepe blijheid, dat wondere geheim van zijn hart, kòn het niet deren.

Ze kwamen veilig, door de donkerte, die achter de hoge kerk was, bij de pastorie.

De dominee, achter de op een kier geopende deur, wachtte al. Voorzichtigheid was geboden: ook *hij* waagde met het helpen, het verbergen van een joodse vrouw, zijn eigen veiligheid, z'n leven misschien; en al zouden er nu, in de nacht, hier wel geen Duitsers sluipen door het dorp, het ellendig verraad, de valsheid loerde overal, ook hier onder eigen mensen misschien.

Ze schoven haastig naar binnen. Sjoerd achter de vrouw. Maar toen hij in de donkere gang stond, de deur dicht achter hem, begreep hij pas, dat hij hier niet meer hóorde, dat zijn werk hier afgelopen was, dat hij nu naar boord terug moest. Vreemd verleden duwde hij zijn vuisten diep in de zakken van z'n dikke jekker.

Een deur ging open, het warme licht uit een kamer straalde de gang in. Een oude mevrouw in een lange, witte nachtjapon kwam op de drempel. Ze strekte bei haar armen uit, in haar stem waren tranen van medelij: „Och, och, m'n lieve, lieve mens, kom! Kom!”

Toen, – toen zag Sjoerd, dat de vrouw met het kindje wankelde, tegen de deurpost aanzakte. Haar lijf schokte wild en hij hoorde, hoe ze in huilen uitbarstte; maar de armen in de witte nachtjapon grepen haar.

Sjoerd was blijven staan op de vloermat bij de deur; – vreemd, onwennig.

28

„En jij, mijn jongen?” vroeg de dominee, „wie ben jij?”
„Ik?” schrok Sjoerd. „Ik? Nee, meheer, ik... ik moet weer naar boord terug.”
„Naar boord terug?” De dominee begreep dat alles zo dadelijk niet, maar Sjoerd had de deur alweer op een kier opengetrokken, wrong zich erdoor. De jongen te vragen naar wat er eigenlijk gebeurd was in die nacht – de dominee kreeg er geen gelegenheid meer voor. Maar dat het iets geweest was van gevaar en van durf en van stil vertrouwen, dat begreep hij wel. En nú? Moest nu die...?
„God zegene je, mijn jongen!” zei hij.
Of de jongen 't nog hoorde, wist hij niet. De deur was alweer dicht gegleden.

Stil en zeer behoedzaam ging hij door de vreemde eenzaamheid van de kerstnacht.

Er vinnigde een venijnige kou; soms joegen fijne, scherpe sneeuwprikkels hem in 't gezicht, maar hij merkte 't nauwelijks, en ver en hoog boven hem bleef trouw-fonkelend een enkele ster. Door 't dorre gras van de berm schoof hij voorzichtig verder: de krakerige grond van de dijkweg zou hem kunnen verraden. Hij was van de overzij, van het dorp, weer veilig hierheen gekomen; geen schip op de rivier, geen mens op de wal had hij gezien. De jol lag goed geborgen en stevig gemeerd achter een krib en de een of andere motorschuit – z'n vader kende zoveel schippers – zou de boot wel weer op sleeptouw nemen en thuisbrengen. En nu?... Nu moest hij naar boord terug. De weg was lang en koud en zo vreemd eenzaam; maar – wonderlijk – dat alles déerde hem niet. Er was een diepe blijheid in zijn hart; – waaròm, wist hij niet.

Nu was alles uit: de vrouw en het kindje waren weg, ze had hem niet eens goeiendag kunnen zeggen. Hij had haar 't laatst gezien, toen de witte nachtonarmen haar opvingen vóór ze vallen zou. Ja, van moeheid en van kou en van verdriet was dat zeker geweest; hij had het best begrepen. Nu was hij weer alleen; – toch wel jammer eigenlijk. 't Moest. En hij zou haar misschien wel nooit terugzien. Maar ze zou wel van hem *vertellen* aan haar jongetje als dat groot was geworden, had ze gezegd. In de verte achter zich hoorde hij 't geluid van een zware legerauto dichterbij komen. Hij heeft zich

aan de landzijde bij een schuur achter takkenbossen verborgen tot het gevaar hem voorbijdreunde.

Nu sloop hij weer verder, naar boord terug, en hij moest wel heel voorzichtig zijn om niet gezien te worden: hij mocht van de Duitsers niet eens *buiten* zijn.

Nu was 't kerstnacht...

Gisteren, bij z'n vuur, had hij op iets gewacht, maar hij had niet geweten, waaròp hij wachtte. Er was een geheim geweest, dat hem blij maakte en bang, maar hij kende het geheim niet.

Nu? O, nee, nee! Hij schrok van zijn eigen, vreemde, oneerbiedige denken: nu was het net, of hij naar Bethlehem was geweest; net of die vrouw Maria was, – en het jongetje? Nee, nee! Dat was verschrikkelijk oneerbiedig. Zo was het helemaal niet. Nee, nee! En toch, – tòch was er daar binnen in hem die vreemde, stille blijheid. Vannacht, toen hij de jol roeide en hij hélemaal niet bang meer was, vannacht, toen alles zo heerlijk was, vannacht op de rivier was hèt tòch de Here Jezus geweest, die de vrouw en haar kindje en hem veilig varen liet.

Die eenzame kerstnacht heeft een oneindige eerbied het hart van de kleine schippersjongen vervuld.

Hij wist van geen kou, van geen moeheid, geen vrees. Hij ging, klein en verloren in de wijde eenzaamheid van water en land, onder de vaag lichtende sterren, maar dragende zijn wonder-schoon, zijn heilig geheim.

Hij zag de romp van zijn schip opdonkeren.

In de veilige verborgenheid van zijn kooi zou hij bidden...

Zo is hij die kerstnacht tòch naar Bethelhem gegaan.

Rie van Rossum

Joost en het lantaarntje

ER WAS EENS EEN JONGEN DIE OP KERSTAVOND NAAR BED WERD gestuurd. Als het op een gewone dag gebeurd was, zou het al erg genoeg geweest zijn. Maar nu juist op kerstavond, terwijl ze alle vijf aangekleed klaarstonden om naar oma te gaan. En dat het nu net weer gebeuren moest met Joost, die nog wel de oudste was. Elf jaar, en dan voor straf naar bed!

„Allo, mars, naar boven!” had vader gezegd, zo bars, dat kleine Jetje met haar oogjes knipperde. „Dan ga je niet mee naar oma, jou lelijke blaag van een jongen. Je zult die streken afleren.”

Joost had tegen de post van de deur gehangen, met een heel rood hoofd en zijn jas al aan. Moeder had nog zachtjes gezegd: „Toe, vader?” maar vader had alleen maar naar de deur gewezen. En Joost had zich omgekeerd, was de gang ingeslopen en de trap op, heel langzaam. Zo beduusd was hij geweest, dat hij zijn jas aanhield.

En daar zat hij nu op de rand van zijn bed, in het koude donkere kabinetje. Hij had beneden de deur dicht horen slaan, en toen niets meer. Nu waren ze weg, allemaal, naar oma, en hij zat hier in zijn eentje, in dat enge donkere huis. Alleen. Voor straf. En het ergste was: het was zijn eigen schuld.

Ja, dat behoefde geen mens hem te vertellen; dat wist hij zelf ook wel. Het was weer allemaal zijn eigen schuld. Als hij het kerstlantaarntje van Arend niet expres in elkaar had getrapt, en Jetje niet had laten vallen over zijn uitgestoken been... dan was er niets gebeurd en zou hij nu ook met de anderen mee op stap zijn naar de fijne kerstboom van oma. Hij kroop nog een beetje meer in elkaar en keek naar het schijnsel van de lantaren op de muur.

Hij had ook altijd ongelukken. Ze moesten hem altijd hebben, thuis en op school en overal. Altijd en eeuwig kreeg hij straf. Maar

zo erg als dit was het nog nooit geweest. Op kerstavond naar bed gestuurd. Geen kerstboom, geen chocolademelk, geen kerstkrans, geen verhaal. O, géén verhaal... Joost zuchtte. Zulke verhalen als oma wist — zo las je ze in geen boek. Waar ze die toch altijd vandaan haalde? Verleden jaar ook, van die jongen op die vuurtoren. Hij had zó zitten luisteren, dat zijn been ervan was gaan slapen. En er was bijna een tak gaan branden. Ja — bijna — hij had het gelukkig nog net aan zien komen. 't Zou wat moois geweest zijn als het gebeurd was, net als hij op de boom moest passen.

„Jij bent onze brandweerman,” had oma gezegd, en de hele avond had hij moeten opletten, met een spons en een teiltje water naast zich, en een heel pak van die fijne nieuwe kaarsjes. Van die kleine, allemaal verschillende kleuren.

Er was niks aan geweest, als je maar goed oplette. Als er zo'n kaarsje laag ging branden, pas op. Gauw de spons erop. Een nieuw aansteken, vastzetten met een beetje kaarsvet. O hé, niks an.

„Gáát het, brandweerman?” had oma gevraagd.

„Nou, best hoor,” had hij gezegd.

Natuurlijk, dat moest hij doen, hè? Arend, nou, die was er toch nog véél te klein voor.

Toch vervelend, dat hij nu dat joch zijn lantarentje kapot had gemaakt. Arend had er een hele week over zitten prutsen. Nou ja, het was een ding van niks natuurlijk, echt kinderachtig, en nog scheef ook. Maar Arend had het aan oma willen geven. Nu zou die het ook horen, want natuurlijk zouden ze het allemaal direct vertellen.

Joost kreeg een gloeiende kleur in het donker.

„Hé, waar is Joost?”

„O, oma, dié heeft zo lelijk gedaan! Die moest voor straf naar bed, ja, hoe vindt u het?”

Nou ja, goed hoor, het kon hem tòch niks schelen, lekker. Dan had Arend hem maar niet moeten treiteren. Als het ook maar gesneeuwd had... Hij had nèt zo op sneeuw gevlast. En gisteren lag er sneeuw, en de lucht was zo dik. Hij had gauw de slee van zolder gehaald en schoongemaakt. Had hij fijn vandaag kunnen gaan bobsleeën in het park, met de jongens van de klas. Zo voorover op je buik op de slee, en dan achter elkaar de helling af.

En laat het nou vanmorgen pijpestelen regenen! O, wat wàs hij nijdig geweest. Als hij nu eens wat graag wou, dan viel het altijd in het water. Hij had voor het raam gestaan en op de ruiten getrommeld. En toen was die vervelende Arend begonnen:

„Jij wou het zeker droog kijken, hè? Jô, dat helpt toch niet...” Toen was hij zo driftig geworden, dat hij zich had omgedraaid om Arend een stomp te geven. Maar Arend was opgevlogen en er vandoor gegaan — ja, zo'n flauwerd was het wel — en toen had hij ineens het lantarentje op de grond zien staan. En voor hij het eigenlijk wou: Pats! zijn hak erop.

Arend brullen natuurlijk toen hij terugkwam. Moeder boos... Nou ja, en toen Jetje nog laten vallen... Dat had hij niet zo bedoeld, maar ze liep weer net voor zijn voeten. Ja, en daar zat hij nu.

Wat was het koud hier, en zo eng stil. Hoor die regen buiten eens tekeergaan. Nu zaten ze allemaal bij oma. Zou de boom weer zo hoog zijn als verleden jaar? En wie zou er nu op de kaarsjes moeten letten? Zou Arend nu... Ja, dat moest er nu nog bij komen! Joost trapte woedend met zijn hakken tegen het hout van het bed, en plotseling sprongen de tranen hem in de ogen.

Het was geméén, geméén! Om hem thuis te laten, in dat enge, stille, koude huis, en allemaal fijn naar oma te gaan.

Joost boende de tranen weg met zijn vuist. Jazeker, hij zou gaan huilen. Net zo lief. Het kon hem toch niks schelen, hoor. Niks en niks.

Hij ging naar bed. Welja, hij bleef hier niet langer in de kou zitten. Het was zo stil — en naar beneden durfde hij ook niet. In bed werd je tenminste niet zo koud.

In tien tellen lag hij onder de wol. Zijn schoenen had hij uitgeschopt, zijn goed lag in een slordige hoop op zijn stoel. Het kon hem allemaal niks schelen. Die boom niet en die vervelende chocolademelk niet...

Hij wilde de dekens over zijn oren trekken, maar eerst moest hij toch nog even naar zijn plaat kijken.

Het licht van de lantaren scheen er precies op, en als je er lang naar keek, was het net, of al die engelen op de plaat begonnen te leven. Hij lag heel stil ernaar te kijken.

Daar stonden ze weer, een hele troep engelen bij elkaar. Ze hadden lange witte jurken aan, en krullen in hun haar, en grote vleugels.

Ze zongen van grote bladen papier; sommigen keken bij elkaar. Eén speelde erbij op een orgel, en één blies op een fluit. Er waren ook twee harpen en één had zo'n groot ding op zijn knie, zo'n ding met een lange hals eraan, zeker een mandoline. Maar het echtste van allemaal was die ene kleine engel, die vlak vooraan stond. Die keek niet naar zijn muziek, maar hij keek je zomaar gewoon regelrecht aan, of hij wou zeggen: „Hoor je wel, hoe mooi we het doen?” Of misschien kende hij het versje wel uit zijn hoofd. Hij had een krullebol, en zijn ogen keken eigenlijk een heel klein beetje ondeugend. Het was vast een jongen, dacht Joost, al had hij dan zo'n soort witte jurk aan, en vleugels aan zijn schouders. Zóuden er jongensengelen zijn? Of zouden alle engelen gróót zijn? De kleine engel keek over zijn blad muziek naar Joost. En het was net, of zijn ogen niet meer ondeugend keken, maar een heel klein beetje boos, alsof ze vroegen:

„Wat doe jij op kerstavond in je bed?”

Joost gooide zich met een ruk om, en kroop diep onder de dekens. Het kon hem allemaal niks schelen, en hij ging slapen. Lekker, net of alles heel gewoon was...

Maar je kunt maar niet slapen, wanneer je wilt. Een hele tijd lang lag Joost te woelen, en in zichzelf te mopperen. Buiten plaste de regen, en de wekker tikte hard.

Hij wist niet precies, of hij echt geslapen had, of alleen maar zo'n beetje gedoezeld — maar opeens schrok hij klaarwakker. Het hele kamertje was vol licht. Geen gewoon licht, maar bijzonder, zo zacht, en heel mooi; precies, of er heel veel kaarsen brandden.

Joost zat met een ruk overeind.

Ja, eigenlijk had hij het wel gedacht al. Daar stond de engel, de kleine engel van de plaat, naast zijn bed.

Joost vond dat heel aardig en lachte tegen hem. Maar toen zag hij opeens, hoe ernstig en bijna streng die blauwe ogen hem aankeken en hij slikte zijn woorden in.

Hij stond heel stil, de kleine engel. Zijn blonde haar glinsterde als goud; zijn lange kleed was wit, en wit waren de vleugels aan zijn schouders. Joost sloeg zijn ogen neer, opeens heel verlegen onder zijn ernstige blik. Daar zag hij in de hand van de kleine engel een vreemd, donker ding. Hij keek scherper, nieuwsgierig. Toen zag

hij wat het was. Een klein lantarentje, zo vies en verroest als Joost nog nooit gezien had. De ruitjes waren zo dik met vuil en stof bedekt, dat je niet kon zien, of er een lichtje binnen brandde, ja of nee. Joost dacht erover, wat zo'n mooie engel met zo'n vuil lantarentje wilde gaan doen...

Opeens schrok hij op; de engel had met een zachte stem zijn naam genoemd, en op de stoel gewezen, waarop zijn goed zo slordig lag neergegoot.

Wat? Moest hij zich aankleden en meegaan? Waarheen?

Maar de engel antwoordde niet, wéés enkel. En Joost stapte uit bed, en kleedde zich gehoorzaam aan. Hij schaamde zich voor de slordige stapel kleren en de weggeschopte schoenen. Onderwijl zag hij af en toe eens naar het lantarentje, want hoger kijken durfde hij niet.

Toen hij klaar was, legde de engel een vinger op de mond, en wenkte toen, dat Joost hem zou volgen. Joost deed het, héél verwonderd. Hij begreep het niet, maar hij durfde niets meer vragen.

Ze gingen de donkere trap af, de gang door; en overal ging het mooie zachte licht met hen mee. De voordeur sprong open, en viel zonder geluid weer achter hen dicht. Toen stonden ze op straat. Joost kon van verbazing zijn ogen niet geloven. Het had gesneeuwd! De hele wereld zag wit. Hoe was dat opeens zo gauw gekomen? De stoepen, de lantarens, de vensterbanken, de daken, alles lag toegedekt met ronde witte kussens van zachte droge sneeuw, die kraakte onder je schoenen. De lucht was nu schoongewaaid en vol sterren; en wat was het lekker fris, prikkelend koud buiten!

Maar Joost had niet veel tijd om rond te kijken.

„Draag zelf je lantarentje,” zei de engel, en reikte hem het vuile, verwaarloosde ding over.

Joost keek verwonderd naar het roestige, onooglijke ding. Wat moest hij daarmee nu toch beginnen?

„Mijn lantarentje?” vroeg hij.

„Ja,” zei de engel nog zachter, en nu klonk zijn mooie stem precies of hij verdriet had. „Jouw lantarentje. Kom mee.”

„Waar gaan we dan heen?” vroeg Joost.

„Naar de stal,” zei de engel, en liep voor hem uit over de

besneeuwde stoep langs de donkere huizen. Joost liep achter hem aan met grote stappen; zijn schoenen zakten telkens helemaal weg in de diepe zachte sneeuw. Het lantarentje bengelde met een zwart, roestig ringetje aan zijn wijsvinger. Hij dacht: Wat moet ik nu toch met dat ouwe ding? Het geeft niet eens licht. 't Is me nogal wat moois. Naar de stal? Welke stal? De stal — van Bethlehem? Maar die was toch verschrikkelijk ver weg? Het was of de engel zijn gedachten had geraden, want opeens stond hij stil en zei, zonder Joost aan te kijken:

„Nee, de stal is nooit ver weg. Zelfs de kleinste kinderen kunnen erheen reizen.”

Joost wilde wat zeggen, maar de engel hief een hand op, en het scheen of hij luisterde.

Joost zweeg en luisterde ook. Ze stonden samen op de hoek van een straat. Het was donker en heel stil. Alleen vlak om hen heen was het licht. Daar zag je alle dingen zo duidelijk of het dag was: de stenen van de muur, de ijskegels aan de kozijnen. Maar Joost keek niet om zich heen. Hij keek recht voor zich uit, in de donkere straat voor hen, en dacht erover wat toch al die kleine lichtende puntjes zouden zijn, die daar heel in de verte op en neer dansten. Ze kwamen nader en nader, er leken er hoe langer hoe meer te komen. Waren het sterren, die verdwaald waren, en de weg naar de hemel niet meer terug wisten?

Dichterbij kwamen ze, steeds dichterbij, zwevend boven de besneeuwde grond, een hele zwerm van lichtjes.

Joost tuurde en tuurde heel verwonderd. Hoor, was dat geen muziek ook, die daar dichterbij kwam? Ja, het geluid werd sterker en sterker. Het was... zeker, zingen was het. Een heel bekende wijs, waar had hij die ook gehoord?

Nu waren de voorste lichtjes heel dichtbij, en opeens zag Joost het duidelijk: het waren lantarentjes.

Wat een boel lantarentjes waren dat! Je hoefde er niet aan te beginnen om ze te tellen, want er kwam geen eind aan. De hele straat leek er vol van. Hun gele licht viel op de huizen aan weerskanten, op de sneeuw van de straat. En kinderen droegen ze; zingende kinderen, die naast elkaar gingen in brede rijen, kleintjes in het midden, groten aan de kant. Hun voeten stapten zo dapper voort over de krakende sneeuw, en ze zongen... o, wat zongen ze!

Het klonk boven de huizen uit, het leek wel, of hun gezang omhoogzweefde naar de tintelende sterren daarboven. Daar waren de voorste kinderen vlak bij hen; Joost en de engel stapten achteruit om hen voorbij te laten. Het was een lange, lange stoet, er scheen geen eind aan te komen. Het schijnsel van de lantarentjes viel op al die honderden gezichten, die ernstig keken, en toch zo blij, zo blij... Joost zag, hoe de groten de kleintjes bij de hand hielden. Hoe alle lantarentjes blonken, het ene wat meer, het andere wat minder, maar allemaal waren ze toch veel mooier dan het vuile verroeste ding, dat hij in zijn hand had. Hij schaamde zich plotseling, en hield zijn eigen lantarentje achter zijn rug.

En de kinderen bleven voorbijtrekken.

Joost zag meisjes, die een klein zusje op de arm droegen, en jongens, die hun broertje op hun schouder hadden getild. En al die voetjes stapten over de krakende sneeuw, alsof ze niet moe konden worden, en al die kinderstemmen zongen, alsof ze er nooit mee zouden kunnen ophouden.

„Kyriëleis,” zongen de kinderen. „Kyriëleis...” Joost werd er opeens warm van. Dat was het vers, dat zij ook altijd zongen, rond de kerstboom bij oma.

Kyriëleis... Soms leek het of de kinderen een andere taal zongen, die hij niet verstaan kon. En vreemd, toch begreep hij het wel. Ze lachten hem toe, in het licht van hun lantarentje, en stapten voorbij: Kyriëleis...

Vreemde kinderen waren er in de stoet, zoals hij ze nog nooit gezien had. Kleine jongens in zijden kleren, met bloemen en vogels geborduurd, sommige met een lange haarstaart op de rug. Kleine meisjes met bruine gezichtjes en dikke kralen om de hals, in groene wijde rokjes van bladeren en gras. Kinderen in beestevellen, kinderen met gestreepte dekens omgeslagen. Zwarte kinderen met kroeshaar en dikke lippen, bruine kinderen met grote donkere ogen en koolzwarte haren; het was, of ze een golf van warmte en geuren meebrachten, toen ze voorbijgingen. Waren alle kinderen van de wereld dan vannacht op weg? „Ja,” zei de engel naast Joost opeens, alsof hij zijn gedachten weer had geraden. „Vannacht gaan zij op weg, uit alle hoeken van de wereld.”

„Waar gaan zij dan naar toe?” vroeg Joost verwonderd.

„Naar de stal,” zei de engel, en zijn stem klonk als heel blijde

muziek. „Zij gaan het Kind groeten, dat vannacht voor hen geboren is. Dit is de nacht van alle kinderen op de wereld.”

„Gaan de grote mensen dan niet mee?” vroeg Joost.

„Die gaan langs een andere weg,” antwoordde de engel.

„En gaan wij ook mee?” vroeg Joost. Hij keek naar de stoet, die nog altijd niet voorbij was. Hij herkende opeens gezichten bij het schijnsel van de lantarentjes. Kijk, daar ging het meisje van de overkant, dat al zo lang ziek was. Kon ze nu tòch lopen?

En wat had zij een mooi blinkend lantarentje. En die jongen daar kende hij ook, en die...

„Mag ik ook meegaan?” vroeg Joost verlangend. Opeens wilde hij zo graag midden tussen al die blijde kinderen lopen, die maar zongen al de oude, oude liederen, die hij ook zo goed kende. Van de stal, en de heilige nacht, en het Kindje dat ligt in doeken op stro.

Hij wilde al een stap vooruit doen, maar de engel hield een hand op zijn arm.

„Wou je met zo'n lantarentje meelopen, Joost?”

Joost keek omlaag naar het vuile lantarentje dat aan zijn wijsvinger hing. Och ja, dat was hij vergeten. Al die kinderen hadden veel mooier lantarentjes dan hij. Waarom had de engel nu hem weer precies zo'n vuil lelijk ding gegeven?

„Waarom heb ik ook net zo'n smerig lantarentje gekregen?” vroeg hij nors.

„Toen je het kreeg, was het mooi en blinkend,” zei de engel.

„Maar je hebt het zelf zo vuil en roestig gemaakt.”

„Ik?” vroeg Joost verwonderd. Hoe kon dat nu, hij had het ding nog nooit van zijn leven gezien.

„Já,” zei de engel, en nu klonk zijn stem heel bedroefd. „Jij hebt het bedorven, Joost. En nu kan ik je niet meenemen in de stoet, of...”

„Of?” vroeg Joost.

„Of je moet het zelf weer schoonmaken, dat het glanst als bij de andere kinderen, en dat de ruitjes weer helder zijn, zodat het licht vanbinnen er doorheen kan schijnen.”

Joost wreef het lantarentje eens met zijn mouw, maar de vlekken en het vuil gingen er niet af. Nee, het leek wel, of ze nog dikker en groter waren geworden dan zoëven.

„Dat helpt niet,” zei de engel. „Zo gemakkelijk gaat het niet, Joost. Je kunt het wel schoonmaken, en helderder, maar...”

„Hoe dan?” vroeg Joost verdrietig. De laatste kinderen waren voorbij; de lichtjes verdwenen lanzamerhand in de verte. Het zingen werd hoe langer hoe zachter: „Kyriëleis... Kyriëleis.” Ze stonden weer alleen samen op de hoek van de donkere straat. „Dat kan ik je niet zeggen, Joost,” zei de engel. „Dat zul je zelf moeten ontdekken. Het zal wel heel lang duren, maar misschien kun je ook nog zo'n mooi lantarentje krijgen als de anderen, en dan mag je ook op weg naar de stal...”

„Maar dan kom ik veel te laat,” zei Joost verdrietig. Wat waren de lichtjes nu al ver weg, en het zingen hoorde je helemaal niet meer.

„Nee,” zei de engel, en legde hem troostend een hand op zijn schouder. „Bij de stal kom je nooit te laat, Joost, zolang je leeft... Kom, dan zal ik je de weg wijzen.”

Joost stapte achter de engel aan de donkere straat in, net in de tegenovergestelde richting als de kinderen gegaan waren. Het was koud en donker, en als hij naar zijn lantarentje keek, kreeg hij een verdrietig gevoel in zijn hart. Ze kwamen in nauwe straatjes met hoge, hoge huizen, zo hoog, dat je van de lucht niets meer zag dan een heel smalle streep vol lichtprikjes. Joost struikelde telkens over de stoepranden die ondergesneeuwd waren, en diepe putten in de straat. Wat was het hier donker, en wat waren die huizen smerig en oud. Op de hoek van een nòg smaller straatje hield de engel stil.

„Wacht hier op me,” zei hij.

Nu was het helemaal donker om Joost heen. Zijn lantarentje gaf geen licht, dat was zwart en volgekleefd met stof. Hoe kon de engel nu toch zeggen dat hij het zelf zo smerig had gemaakt? Terwijl hij nog stond te denken, werd het opeens weer licht om hem heen. De engel was teruggekomen, maar nu niet alleen. Hij had iemand meegebracht, een meisje dat aan zijn hand liep. Wat was ze klein, vast nog kleiner dan Jetje, en wat was ze mager! Ze liep ook raar, net of haar ene been korter was dan het andere, ze zwikte bij elke stap diep naar één kant. Ze had ook al een lantarentje in haar handje, maar dat was er eentje, dat gezien mocht worden! Geen spatje zat erop, het blonk en glom, alsof het van gepoetst zilver was, en door de schone ruitjes scheen het kaarslicht

vanbinnen zo helder en vrolijk als een ster. Joost keek er verwonderd naar. Wie zou er nu in zo'n vuil armoedig steegje zo'n prachtig lantarentje verwacht hebben?

„Nu moet ik weg,” zei de engel, en liet het handje van het kleine meisje los. „Ik moet nog zoveel andere kinderen halen. Jullie moeten elkaar nu maar helpen om de weg naar de stal te vinden.” En meteen was hij uit hun ogen verdwenen, en stonden de twee kinderen alleen in de donkere straat. Maar het lantarentje van het kleine meisje gaf zo'n helder licht, dat ze toch heel goed voor zich uit konden zien.

„Wat ben jij gróót,” zei het kleine meisje, en keek Joost met grote blauwe ogen vrolijk aan. Ze had een stem als een vogeltje. „Wil jij mij meenemen, grote jongen?”

Joost had eerst allesbehalve vriendelijk gekeken, toen de engel hem opeens alleen liet staan. Moest hij nu met dit kleine kind op weg, dat nog mank liep ook? Dan kwam hij helemaal te laat. Maar ze keek hem zo vriendelijk aan, en had zo'n helder, vrolijk stemmetje. Hij had het hart niet, om tegen haar te snauwen. „Welja,” zei hij goedig. „Geef me maar een hand.”

En daar gingen ze. Och, wat liep dat kleine schaap ongelukkig. Stap — zwik, stap — zwik, ze had een heel dikke klos onder haar schoen.

„Gaat het?” vroeg hij vriendelijk.

„O ja,” zei ze. „Ik kan wel lopen, hoor, maar niet zo vlug, zie je. Vind je het nu niet vervelend?”

„Welnee,” zei hij, hoewel hij het eigenlijk wèl een beetje vervelend vond. „Als je moe wordt, dan zeg je het maar, hoor.”

„Ik vind jou lief,” zei het kleine meisje opeens, en knikte ernstig met haar hoofd. „Hoe heet jij? Ik heet Theresia, maar moeder zegt altijd Treesje...”

Joost lachte. Ja, hij was nogal een lieve jongen, nóu! Er ging geen dag voorbij, of hij kreeg standjes voor zijn plagen.

„Ik heet Joost,” zei hij. „En ik ben helemaal geen lieve jongen, hoor.”

„Jawèl,” hield Treesje vol. „Je bent tòch lief, want je loopt expres langzaam voor me, en jongens lopen nooit graag langzaam.” „Nou ja,” zei Joost, en hij kneep het kleine handje nog een beetje stijver, „maar ik moet toch op jou passen.”

„Ja,” knikte Treesje. „En ik zal jou de weg wijzen, hè? O, maar Joost, waar is jouw lantarentje? Heb je het vergeten?”

„Néé, hier,” zei Joost, toch wat verlegen, en hield zijn lantarentje in de hoogte. O, kijk eens, er was een schone plek aan gekomen. Die glom werkelijk een beetje, en één van de ruitjes was al bijna helder ook. Wat gek; hoe zou dat opeens zo komen? „O, Jóóst,” zei Treesje verschrikt, met haar hoge stemmetje. „Wat heb jij slecht voor je lantarentje gezorgd!”

„Ik?” vroeg Joost. „Ben je mal. Ik heb het vanavond pas zo gekregen.”

Maar Treesje schudde haar hoofdje heel wijs.

„Nee,” zei ze. „Je weet er niks van. Dat is jóuw lantarentje, en je hebt het al heel lang. Ieder kind heeft een lantarentje, en als je er niet goed op past, wordt het vuil, o zo vuil, dan kun je het haast niet weer schoon krijgen...”

„Maar hoe komt dat dan?” Joost begreep er niets meer van. „Nóu,” zei Treesje heel verbaasd. „Wéét je dat nog niet eens? Als je ondeugend bent, hè, of lelijk, of je plaagt, of je zegt lelijke woorden — nou, dan komt er iedere keer een vlek op je lantarentje, en op het laatst is het helemaal lelijk.”

Joost kreeg een gloeiende kleur. Nu begreep hij ineens, waar al dat vuil en die roestvlekken vandaan kwamen. Geen wonder; hij dacht aan al de lelijke dingen die hij de laatste tijd had uitgehaald. Die grote verse roestvlek, daar bovenaan, die was dan zeker vanavond erop gekomen, toen hij Arends lantarentje kapottrapte. Hij keek er bedrukt naar en zei: „Zeg, Trees, zou ik het weer schoon krijgen?”

„O, jawèl!” Treesje zei het héél stellig, en ze knikte met het hoofd. „Vast hoor. Mijn lantarentje was vroeger ook zo lelijk, zó lelijk — haast nog lelijker dan het jouwe. En kijk nu eens!”

En ze hield het mooie blinkende ding in de hoogte, dat het licht op haar mager gezichtje viel.

„Hoe heb je dat dan gedaan?” vroeg Joost.

Treesje haalde haar schouders op.

„Ja, dàt weet ik niet. Zo maar vanzelf is het gegaan, telkens ging er een vlekje af...”

„Bij mij is er ook al een plekje schoon,” zei Joost. „Kijk!” Ze stonden even stil, en met hun hoofden dicht bij elkaar keken ze naar het blinkende plekje. Nu was het alwéér groter geworden.

„Zie je wel!” zei Treesje. „O Joost, het wordt vast nog helemaal schoon! Laten we maar gauw verder gaan, hè? Kom, ik weet de weg!”

Stap — zwik, stap — zwik, daar ging het weer.

„Word je niet moe?” vroeg Joost.

„Nee!” schudde Treesje dapper, maar ze hing toch een beetje zwaarder aan zijn hand.

Ze waren nu opeens buiten de stad gekomen. Op een open landweg stonden ze; aan weerskanten lagen de velden wit onder de sneeuw. Hoe stil was het hier, en hoe eenzaam. En wat stond de lucht prachtig vol sterren boven hun hoofden. Joost keek ernaar en opeens zag hij een grote, blinkende ster tussen de andere staan, die zoveel licht gaf, dat het leek of er een zilveren lamp aan de hemel was aangestoken.

„Kijk eens!” zei hij, en wees omhoog.

„Ja,” zei Treesje. „Dat is de ster van Bethlehem, daar moeten we naar toe.”

Heel uit de verte, over de besneeuwde weg, kwam een heel fijn, zacht geluid naar hen toezweven.

„Hoor!” zei Treesje vrolijk. „Dat zijn de andere kinderen, voor ons uit, hoor je ze wel zingen?”

Joost luisterde; ja, het leek weer op Kyriëleis... O, hoe graag was hij voortgehouden om ze in te halen en tussen hen in te gaan lopen. Maar dit kleine Treesje dan?

„Joost, hoor eens,” zei zijn buurvrouwje, en trok aan zijn hand.

„Joost, wil je niet liever met die kinderen mee? Laat mij dan maar los, en loop maar gauw vooruit. Toe, dan haal je ze nog wel in. Ik kan er best alleen komen... Joost!”

De jongen, die verlangend had lopen luisteren, schrok op, en keek weer in het kleine magere gezichtje, dat zo vriendelijk naar hem was opgeheven.

Ze knikte hem toe.

„Jazeker!” zei hij ruw, en gaf een ruk met zijn hoofd. „Ik zal jou daar in de steek laten, dat zou toch ook even gemeen wezen!”

En met dat hij dat zei, viel er opeens een heldere lichtstraal uit zijn lantarentje; één van de ruitjes was nu zo schoon geworden, of het pas gezeemd was.

Treesje zag het en riep verrukt:

„O Joost, o Joost! Kijk je lantarentje eens! Kijk eens!”

„Begrijp jij dat nu?” zei Joost verbaasd. „Ik snap er niks van...”

„Ik wèl, ik wèl!” Treesje zwaaide met haar eigen lantarentje. „O Joost, het wordt nog helemaal schoon, je zult het zien!”

Ze stapten voort over de stille weg, onder de duizenden sterren. Joost voelde zich zo blij en gelukkig, hij begreep het zelf niet. Hij liet z'n lantarentje slingeren, en liep zo langzaam mogelijk als hij maar kon, om het kreupele meisje naast hem.

Opeens stond Treesje met een ruk stil. Ze hief een vingertje op, en zei zachtjes: „Hoor eens!”

De kinderen stonden stil, en luisterden. Door het stille donker kwam een klein, klagend geluidje naar ze toe. Was het huilen, of gejamk?

„Och!” fluisterde Treesje, en trok Joost aan zijn jas. „Hoor je wel? „'t Is, geloof ik, een hõndje!”

„Hoe kan dat nu?” zei Joost. „Het is alweer weg ook. Kom, laten we maar doorgaan, Trees, ik hoor niets meer.”

En een beetje hard trok hij haar mee. Hij had helemaal geen zin, hoor, om hier midden op die weg te blijven stilstaan voor een of ander beest. Hij stapte vlugger door, en Treesje hinkte met moeite naast hem voort.

Ze zei niets, helemaal niets, en opeens hoorde Joost naast zich een geluidje als van een zachte snik.

Hij kreeg meteen berouw van zijn vlugge stappen, en boog zich naar haar toe.

„Trees, wat is er? Huil nu niet, ik zal wel zachtjes lopen, toe!”

Maar Treesje schudde haar hoofdje, en haar ogen stonden vol grote tranen.

„Jóóst!” fluisterde ze met een bibberend lipje. „Joost! Het... het... gaat vast dóód... het jànk zo.” Toen begreep hij, dat ze nog altijd aan het geluidje van daarnet dacht. Hij kreeg medelijden met haar bedroefd gezichtje, en zocht in zijn zakken naar een zakdoek. Ja, warempel, hij had er een, al was hij wat zwart, en onhandig droogde hij haar tranen af.

„Nou, stil dan maar,” zei hij. „Zal ik even gaan kijken?”

„Ja, ja,” knikte ze blij, en met haar vingertje wees ze naar de kant van de weg. „Het kwam dáár vandaan!”

„Blijf dan hier staan!” zei Joost. „En hou je lantarentje goed in de

hoogte, zul je? Dan zal ik wel even teruggaan. Niet bang zijn, hoor!”

Nee, schudde Treesje dapper, en hield haar lantarentje hoog boven haar hoofd.

Joost verdween met grote stappen in het donker. De weg liep met een erg schuine kant af naar een sloot, die heel in de diepte lag. Gelukkig, dat zijn lantarentje nu licht gaf — kijk, er waren al twee ruitjes schoon! — want je moest o zo oppassen met die sneeuw. Telkens stapte je in een put, en dan viel je haast. Met veel geglij en gekrabbel stond Joost eindelijk aan de slootkant en liet het licht van zijn lantarentje voor zich uit schijnen. De sloot lag vol ijs, met hier en daar een zwart open wak. Hoor! daar was het klagend gejangk weer, nu vlakbij. Joost zocht met zijn lichtje het ijs af. Daar, een eindje van de kant. Dat zwarte daar, bewoog dat niet? Hij liep erheen, en reikte zover hij kon voorover. Nee, hij kon er nog niet bij... Wacht, op zijn buik gaan liggen. Voorzichtig schoof hij vooruit, met uitgestoken hand. Het lantarentje gaf nu zo'n mooi licht...

Ja, daar jankte het zwarte ding weer.

„Kom maar,” zei Joost zachtjes. „Kom maar.”

Daar greep zijn hand iets zachts en warms. Hij haalde het naar zich toe, en schoof voorzichtig achteruit.

Het was een hondje. Een zwart, mager hondje. Zijn ene pootje hing er slap bij, en het zat vol bloed. Bij het licht van zijn lantarentje zag Joost een paar grote stenen op het ijs liggen. Toen begreep hij het opeens.

„De schooiers!” zei hij. „Hebben ze jou willen verdrinken?” Hij hield het beestje stijf tegen zijn jas. Het likte met een warm tongetje zijn hand.

Joost sprong tegen de helling op.

„Heb je het?” riep Treesje van boven.

„Ja, kijk!” zei Joost. „Het was haast verdrongen.”

Treesje aaide het bibberende beestje.

„Wat is het koud, ach... Mag ik het dragen, Joost?”

„Goed,” zei hij, en Treesje rolde het hondje warmpjes in haar jurk.

„Joost!” zei ze blij, „nu zijn er al drie ruitjes schoon, zie je wel? En al die roestvlekken zijn eraf.”

Ze liepen weer voort over de eenzame weg. Treesje hield het hondje in haar arm, en haar lantarentje bengelde aan haar wijsvinger. En opeens begon ze te zingen met haar heldere stemmetje, een kerstliedje, dat Joost ook kende. Hij begon mee te zingen, de tweede stem, dat het klonk over de weg. Zijn lantarentje begon al helderder te schijnen. En de ster boven hun hoofden scheen hoe langer hoe groter te worden.

Zo liepen ze een tijdlang zingend voort over de stille weg; het hondje was in slaap gevallen in Treesjes arm. De lantarentjes van de kinderen schenen bijna even helder. Zou de weg nog lang zijn? dacht Joost. Zouden de andere kinderen nu al bij de stal zijn?

Hij voelde, hoe Treesje aan zijn hand steeds moeilijker begon te lopen. Ze was al een paar keer gestruikeld; hij had haar overeind moeten trekken, anders was ze gevallen.

„Word je moe, Treesje?”

De grote ogen keken hem ernstig aan.

„Wel een beetje,” zei ze zachtjes.

Ja, wat nu? dacht Joost. Ze konden toch hier niet een beetje gaan zitten in de sneeuw? Nee, ze moesten verder, maar Treesje kon niet meer, dat zag hij wel aan haar witte gezichtje. Ze hijgde ook een beetje.

Hij stond stil, en keek op haar neer. Ze leunde doodmoe tegen hem aan.

„Zal ik je dragen?” vroeg hij.

Ze lachte en liet zich dadelijk optillen. Ze was toch zwaarder dan hij dacht, maar dat wilde hij niet bekennen. En wat was ze koud, ze bibberde helemaal. Nee, dat ging zo niet — wacht... Hij zette haar op de grond, en trok zijn jas uit.

„Kom hier,” zei hij, en sloeg de dikke jas die veel te groot was, om haar heen. „Zo, nu word je niet meer koud, hè?” Hij tilde haar van de grond, zij sloeg haar armpjes stevig om zijn hals. „Zit je goed zo? Lekker warm, hè? Wil je mijn lantarentje vasthouden? Dan zal ik jou wel dragen. Heb je het hondje goed vast?”

„Ja,” zei ze met een zucht. „Het slaapt, sst!”

Daar ging het vooruit, stap voor stap. Ze woog zwaar in zijn armen, hij hijgde een beetje en beet op zijn lip van inspanning. Ze legde haar hoofdje op zijn schouder. „Nu zijn we er haast,” zei ze blij.

Joost zei niets, hij stapte langzaam verder. Aan Treesjes hand wiegelden zachtjes de twee lantarentjes.

„Word je niet moe?” vroeg Treesje nu. „Wil ik weer een eindje lopen, Joost?”

„Nee,” zei de jongen dapper, en hield haar stevig vast. „Het... gaat... best... als het nou maar... niet... zo lang...”

„O Joost!” riep Treesje blij, en hield de twee lantarentjes tegelijk in de hoogte. „Kijk eens... nu zijn ze allebei eender, zie je wel? Nu is het jouwe ook schoon, en...”

Maar ze kon niet verder praten, want opeens werd het zo stralend licht om hen heen, dat de kinderen beiden hun ogen moesten sluiten.

De kleine engel stond weer naast hen, en legde zijn hand op de schouder van Joost.

„Nu ben je bij de stal gekomen,” zei hij, en opeens was het Joost, of Treesje in zijn armen zo licht werd als een veertje. Hij voelde haar armpjes om zijn hals en het kleine hondje, wakker geworden, likte zijn hand. De twee lantarentjes blonken als zilver, en het licht om hen heen werd helderder en helderder. En daar waren opeens al de kinderen weer, met hun lantarentjes. Ze stonden om Treesje en Joost heen, midden in het stralende licht, en zongen, zongen, van het Kind dat geboren is in een donkere stal. En de lucht was plotseling vol geruis, als van veel, heel veel engelenvleugels, en de engelenstemmen zongen in het witte licht. Ze zongen met de kinderen mee, het was het heel oude lied uit de velden van Efrata: Ere zij God, ere zij God... En er klonk een heerlijke muziek van harpen en fluiten met de engelenstemmen mee. Joost werd opeens zo gelukkig, zo heel erg gelukkig, dat hij er helemaal warm van werd en grote tranen sprongen in zijn ogen, en...

„Joost! Joost!”

Dat was iemand, die hem bij zijn naam riep, en hem heel hard aan zijn arm schudde.

Hij deed zijn ogen open en zat verbaasd overeind in zijn bed. Het was licht om hem heen, maar dat kwam niet van de engelen. Hij was weer in zijn kamertje, en de lamp brandde. En naast zijn bed stond Arend, die hem bij zijn arm vasthield.

Joost begreep er eerst niets van; toen voelde hij, hoe zijn ogen nog nat waren van de tranen, en hij veegde ze haastig af.

„Je droomde zo!” zei Arend. „Je wou maar niet wakker worden. Kijk es.” Hij ging op de rand van het bed zitten. „Ik heb wat voor je bewaard.”

Uit Arends broekzak kwam met veel moeite een slordig, vettig pakje te voorschijn. Toen het openging, rolde er een stuk verkrumelde kerstkrans op de dekens.

„Ik heb het stilletjes weggestopt,” zei Arend. „Jij mag het hebben.”

„Nee,” zei hij. „Hou jij het maar, eet het maar zelf op, hoor. Enne — hoor es, Arend, morgen — zal ik — een nieuw lantarentje voor je plakken.”

Arend keek een ogenblik verbaasd, en knikte dan blij.

„Samen?” vroeg hij. „Zullen we het samen doen? Hè?”

„Ja!” zei Joost, „dat is goed. Eet jij nou die koek maar op.”

„Nee,” zei Arend. „’t Is voor jou, ik heb het expres bewaard.”

„Samen delen dan?”

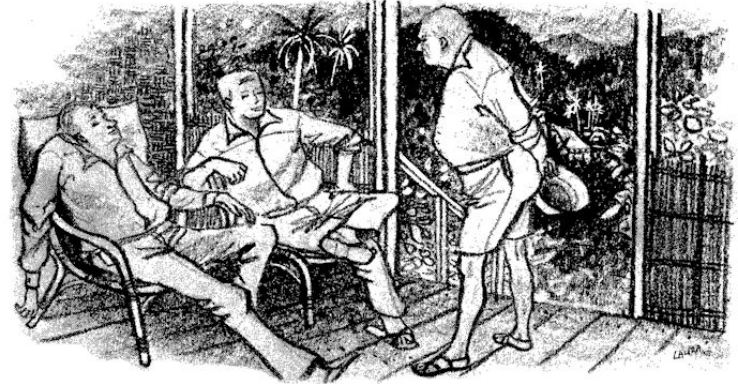
Ja, dat was goed, en ze knikten elkaar toe met een volle mond. Boven het voeteneind hing de plaat. De kleine engel stond weer op zijn plaats, en keek over zijn muziekpapier naar Joost. En Joost keek naar de kleine engel.

„Morgen hoor,” zei hij nog eens tegen Arend.

En het was net, of de engel toen lachte.

M. A. M. Renes-Boldingh

Zij zagen de ster

NU DE AVOND BEGINT TE VALLEN — EEN LAUWE WINDSTILLE avond, zoals God ze een enkele maal aan het hooggebergte schenkt, na dagen en nachten vol tropisch regengedaver — zetten de drie mannen hun rotanstoelen op het terrasje, een paar schreden van de voorgalerij vandaan.

De jager heeft tevoren het terrein gekeurd. Te vochtig is het niet; niet voor de geoloog, herstellend malariapatiënt; niet voor hemzelf, die graag nog een onbepaald aantal jaartjes mee wil lopen; en niet voor de jonge planter, hun gastheer, die hier geboren en getogen is en dus wel zal weten, wat hij hebben kan in dit land, waar geen land meer achter ligt.

„In orde! Kom maar!” roept de jager met zijn schorre, verdane stem naar binnen. Dan blijft hij talmend staan, terwijl de beide anderen aan de verhuizing beginnen. Men heeft op dit terrasje over een rand van krachtige aloëstekels heen, een wonderbaar uitzicht op 't kloofvormig dal, waar de jonge rijst even nog oplicht tussen rotswand en riviertje. 't Laatste kleurenspeel der zon schijnt grijpbaar dichtbij gekomen. Er zwerft een violette glans los van 't grote kleurenpalet, zoekend langs de hemelbogen, om zich eindelijk vast te hechten aan het oerwoud van de hoogste bergkammen: een dromerig alpenglouien, dat al te spoedig vergaat. De koffiestruiken vlak achter het houten woonhuis stoten hun krachtigste geuren uit. Ergens ritselt een bergbeek tussen kortgehouden alang-alang. Uit het Batakdorpje beneden draagt de stilte ijle, nasale kinderstemmen aan, bekende wijsjes, jaren geleden gegroeid in Europees klimaat, sindsdien overgeplant en welig opgeschoten in gekerstend tropenland.

De jager neemt dit alles in zich op zonder aandoening, nuchter en scherp, als een, die het speuren gewend is. Alleen de grote een-

zaamheid van dit terrasje imponeert hem. Je moet ertegen kunnen, om hier te wonen. Wat hem betreft, de stilte zou hem aan het piekeren brengen en als hij eenmaal aan het piekeren slaat, is 't met hem gedaan. Er is zo'n soort instinct in hem, dat hem waarschuwt.

„'t Kleine plantershuis heeft hem gastvrij opgenomen, toen het noodweer losbrak; 't biedt hem voorlopig onderkomen, ook wanneer straks, bij volslagen duister, opnieuw alle dreigingen van oerwoud en ravijn zullen losbreken.

Hóe ze kunnen losbreken, de jager heeft het ondervonden op zijn tochten door 't eindeloze Sumatraland, dat hij doorkruist heeft van noord naar zuid, van oost naar west. De tijgers van de Lampongs, de krokodillen van de Batang Toroe en de trekkende olifanten van de Gajolanden lokken hem om beurten, een tip van de bevolking doet hem onmiddellijk opbreken. Maar tussen de avonturen in ligt toch telkens weer de stad met z'n twijfelachtige genietingen. De stad, die omklemt en bindt en als geen ander het piekeren verjaagt. Dit bergland echter met zijn wonderlijke sfeer zou 't hem doen! Bruusk draait hij zich om.

„Hoe zit 't, komen jullie nog?” Hij stapt met zijn vraag de bungalow binnen. „Moet ik er weer bij komen?”

„Nee brombeer, blijf gerust waar je bent.”

Dan dragen ze ieder hun stoel naar buiten.

De geoloog met 't wankele krachtsvertoon van een herstellend malariapatiënt; hij heeft 't boos te pakken gehad deze keer en de kinine was niet helemaal toereikend. Op hem volgt de olifantejager, 't lichte rotanmeubel met veel branie slingerend aan een even gebogen pink. Als zijn machtig lichaam in kaki, dat armen en benen bloot laat – rossig behaard zijn ze als van een oermens – neerploft in de stoel, kreunt het rotan in al zijn voegen. Een met touw omwonden poot schiet gezapig de verregende aarde in, zodat de jager als door een slang verrast, opveert uit zijn rust, honend en schimpend op dit miserabel oord, waar ze je de nek laten breken.

„Wat doe je hier eigenlijk?” vraagt de gastheer lachend. „Was toch daarginds gebleven, in je bossen! Daar heb je 't licht beter dan hier. Was bij je olifanten gebleven, die je lopen uit te lachen in de rimboe. Stil es! Even luisteren! Je hóórt ze grinniken!”

„Grinnik jij om jezelf, in plaats van om mij. Ik kon je vader

wezen, jongetje, weet je dat wel?"

„Maar je bent 't niet, ouwe brombeer.”

„Gelukkig niet. Afijn, 'k zal maar eens een pijp opsteken, al beweert jij dan dat er hier geen muskieten zijn.”

De geoloog doet het er zwijgen toe. Hij vouwt zijn opvallend slanke handen tegen elkaar, vinger tegen vinger, en probeert de beweeglijkheid van hun gewrichten. Dat is zo zijn gewoonte, wanneer zijn gedachten langs ongebaande wegen gaan. Hij voelt zich ook nog slap, te slap om aan de nonsens van dit gesprek deel te nemen. Bovendien ergert hij zich grondeloos aan alles, wat hij als onbeschaafd kwalificeert.

Er valt een stilte. En daar er nu van de dag niets meer over is, dat vermag hem tegen te houden, verhaast de nacht zijn sluipende schreden. Van een kort oponthoud aan de oosterkammen komt hij onverhoeds snel naderbij. Hij bespringt de bergen, werpt zich in de diepe dalen en roept zichzelf tot heerser uit.

Ergens — in de verdrongen verte — moeten nu de stadslichten ontbloeien, een bonte camouflage en veel arms en onschoons. Hier in 't eenzame binnenland, waar iedere kunstgreep verre blijft, vertoont de nacht zijn ware gezicht, zoals het door God is bedoeld. De sawa's langs het riviertje hebben hun laatste glans verloren. Een dikke grauweheid kruipt tegen de naakte steenwanden omhoog. Als een massieve muur verheft zich links de oerwoudrand, mysterieus, een vestingwal van de vijand, die zich gereedmaakt tot de sprong.

't Allerlaatst leggen de steigerende Barisan-bergen zich ter ruste. Een onzichtbare hand heeft hun alpengloeien weggestreken en gaat voort hun grillige vormen te effenen, zoals een moederhand zich rustgevend legt over de opstandige trekken van het kind, even voor het slapen gaan.

Ergens, uit de werkende schoot der aarde maken zich zwaveldampen los, prikkelend en zuur, met een bijsmaak van dood en verderf.

„Zwavel,” constateert de jager met kleine emotie. „Heb je die rommel hier ook al?"

„Een paar kokende bronnen, daarginds,” antwoordt de planter met een hoofdbeweging. „Betekenen niet veel.”

De stilte heerst opnieuw. De drie mannen verdwijnen erin. Gaan

erin onder. Er is iets beangstigends in deze absolute geluidloze eenzaamheid. Regengedaver lijkt makkelijker te verwerken, hoewel ook dat tot een bange obsessie kan worden.

„Zou er geen tijger... hier...?" weifelt de geoloog, traag om zich heen blikkend. Hij oppert het alleen om zich tegen de stilte te verzetten. De stilte intrigeert hem, daar houdt hij niet van. En zoveel dagen duurt die reeds! Dat die jongen hier ook geen grammofoon heeft met een paar draaglijke platen! Geen geld waar-schijnlijk — armoe troef als je 't goed bekijkt.

„Tijgers?" De planter veert op uit zijn lome rust. „In geen maanden bespeurd. De boel wordt rondom kort gehouden, hè? Ik heb een paar van die lui, ze slaan er met ware wellust op los. Ze zijn hier als de dood voor de matjan. Verleden jaar zeg, toen ik hier kwam! Toen was 't kras. Drie karbouwen — vijftien varkens — zo maar, in enkele dagen. Een ouwe man tenslotte, zo maar van zijn rijstveld weggehaald. Maar ja, hij stond gebukt te wieden, dan durft de matjan wel een mens aan. Daarna kwam de kloppjacht. Er zijn er toen drie gevangen, vader, moeder en halfvolwassen jong. De veldpolitie kwam erbij te pas en vervoerde ze op de achterbank van een paar auto's. 't Was geen gezicht! Sindsdien hebben we rust gehad.”

„Zo? Da's anders net zolang als 't duurt.”

De planter haalt de schouders op. Van zijn bergen moet de jager afblijven, ze zijn het wonderland van zijn jeugd.

„Veldpolitie!" snuift de jager minachtend. „Als er weer zo iets op te knappen is, haal je mij er maar bij. Veldpolitie,” herhaalt hij, alsof hij over een schadelijk insect sprak.

Geen der anderen gaat op zijn woorden in. De planter vraagt zich af, welke vreemde soort jalousie de métier hier een rol speelt.

De geoloog speelt met de gedachte om hier voor langere tijd zijn tampat op te slaan. Interessant land hier. En deze jonge kerel zou een waardevolle helper en gids voor hem kunnen zijn. Weet misschien schatten, zonder het zelf te vermoeden!

't Gesprek versterft opnieuw. De stilte wil heersen vanavond. Ze is reeds tot een macht geworden op 't schemerende terras. Ieder gaat, gedoken in zijn stoel, zijn eigen gedachten na, langs zorg- en moeitevolle paden. Er blijven niet veel vrije en vrolijke wegen

over, sinds de mensheid aan zichzelf ontdekt begint te worden; sinds de scheur in 't kunstige bouwwerk zich grijnzend verbreedt; sinds die kloof afgronddampen begint uit te stoten, erger dan ooit de worstelende mensheid hebben bedreigd.

De stilte wint het glorierijk; de planter, de jager, de geoloog, ze onderwerpen zich aan haar macht. Ze dwingt hen af te dalen langs de glibberige levenspaden, die hen hier hebben bijeengebracht. Dieper, steeds dieper dalen ze... tot daar, waar de waarheid woont. Men kan erbij lurken aan een half bestorven pijpje, men kan er zenuwachtig de handen bij bewegen tot ze kraken in hun geleidingen, men kan er heimwee bij hebben naar een vroeger, dat met zuiver goud overtoegen schijnt... Maar men komt er. Men komt tot de diepte, waar de waarheid woont. De waarheid, die men moet aanzien met grote, verstarrende ogen en angstiger naarmate men scherper moet zien.

Want de waarheid is niet alleen. Naast de waarheid woont de schuld. Onuitwisbare schuld, omdat men niets herroepen kan en niets kan overdoen. Geen daad, zelfs geen in drift gesproken woord. Schuld van de collectieve maatschappij, schuld van de transigerende christenheid, die kwanselt met haar gaven, zeker, zeker! Maar 't allermeest de eigen, persoonlijke schuld, die ieder als een donker geheim in zijn leven meesleept... Schuld, 't onontkoombare monster, dat mensen opeist en verslindt. Dat grote kerels zich doet voelen als een vogeltje, wanneer het de slang ziet naderen. Ze kijken elkaar eens aan, pogend van elkanders gezichten iets te lezen, maar de avond omhult en vervaagt alles. ,, 't Is goed zo.

De laatste bitterheid moet de mens doormaken met zichzelf alleen. Wanneer de zwijgende mensen eenmaal dáár zijn gebracht, waar de waarheid en de schuld wonen, lijkt de stilte verzadigd van arbeid. Als een, die haar taak volbracht heeft, wijkt ze terzijde, om de beurt aan een ander te laten. Zalig, die geloven en belijden, dat deze nieuwe werker God is, die zijn sabbatrust heeft opgegeven, toen in zijn bouwwerk de scheur werd geslagen. God, die werkt, werkt, zonder ophouden, omdat zijn eeuwig welbehagen geen gescheurde en bevleete schepping verdragen kan. God, die heerleegers van dienstbare geesten heeft, welke Hij gebruikt op zijn tijd en naar zijn wijze!

Klokgelui is er één van.

Er komt klokgelui uit het dal omhoog stijgen. Plotseiling breekt het los, zo absoluut onverwacht in deze verstorven wereld, dat een schok de mannen doorvaart. Vrolijk en vriendelijk klinkt de klok, als een argeloze kinderstem, roepend om Vader. Luider wordt het gelui en doelbewust; 't rijst uit boven de grauwe steenwanden; ,, 't dringt binnen in koffietuin en oerwoud.

't Zoekt de sluimerende Barisan-bergen, ,, 't doorsnijdt de donkere gedachten der drie mannen, dwalend in hun levenswoestijn. Als eenmaal de wijzen in het Oosten, luisteren ze naar de slechts half begrepen oproep.

„Wat krijgen we nou?“ informeert de jager bruusk.

„De kerk in Si Patoer luidt,“ antwoordt de planter met zachte stem. Als hij het niet-begrijpen der anderen aanvoelt, voegt hij eraan toe: „Over een half uur is 't kerkdienst in 't dal.“ En na een kleine aarzeling: „'t Is namelijk de vierentwintigste, kerstavond. En de mensen beneden zijn christenen, die kerstfeest vieren in hun kerk.“

De duisternis verbergt zijn smal lachje, dat hulpeloos en bitter is tegelijk. „De mensen beneden zijn christenen. En wij... wij... die de voorrang hadden... die de Boodschap hier gebracht hebben... wij, wat zijn wij? Zij, die hier bij me zitten en die 't allereerste begin van de weg tot God niet meer kennen! En ikzelf... die ook vergeten kon, dat Kerstmis voor de deur staat!“

Kerstmis! Kerstmis! En een hart, dat vergeten kon! En een wereld, die eraan gewoon is geraakt, bij surrogaten te leven! Die de surrogaten verkiest, omdat het gewillige afgoden zijn, welke men terzij kan stellen, zodra men er genoeg van heeft!

Kerstmis! Toch Kerstmis! Gods grote, lichtende mijlpaal, die aan 't eind van het jaar oprijst uit 't aardedonker.

De klokkestem gaat voort met zingen. Helder, vrolijk, bevrijdend. Men moet luisteren, of men wil of niet. Men moet het toestaan, dat lang vergeten dingen, door vroegere levenswinden aangewaaid, op de cadans der klokketoren terugkeren.

Kerstmis! Hoe was het ook weer, dat oude uit langvervlogen tijd! Zó was 't, zeggen de klokketonen. Luister jager, luister; het ontcijferen is zo moeilijk niet, hier in de stilte.

„Stille nacht, heilige nacht“. Een moeder zong het bij een boom

vol licht. Een moeder, die van de feestdagen maken wilde, wat ze kon. Die glimlachend doorzette, ook toen alle winden haar tegen waren. O, de geheimnisvolle wetende moederglimlach! Wat op aarde is er met haar te vergelijken? Uit het graf van jarenlange vergetelheid rijst ze triomfantelijk op en de moederstem volgt, roepend, zoekend tussen de bergen van zorg en schuld. Zoekend haar jongen, die ze eenmaal bezwoer God en zijn feesten niet te vergeten. „Stille nacht, heilige nacht... Weet je 't nog? We hebben het samen gezongen.”

De jager schudt zijn verweerde kop. Hij schaamt zich en voelt zich machteloos die schaamte weg te brullen.

„Luister planter! Luister!” zingt verder de klok. „Zo was het. Weet je nog? „En zij baarde haar eerstgeboren zoon en wond Hem in doeken en legde Hem in een kribbe, omdat voor hen geen plaats was in de herberg.”

Een vader las het voor de verzamelde huisgemeente, hier, in ditzelfde land; langzaam las hij, met eeuwigheids-ontroering, omdat de komst van Christus in het vlees voor hem het allergrootste was geworden. Alsof hem een schilderij voor ogen wordt gehouden, zo scherp ziet de planter het tafereeltje voor zich van blank en bruin om het opengeslagen Woord. Ook zichzelf ziet hij erbij, maar 't is hem te moede, alsof het in een vorig leven is gebeurd.

„En nu, luister, geoloog, zwerver langs zoveel verborgen paden! Ere zij God in den hoge.”

Was het niet zo? Eenvoudigen van hart jubelden het bij trom en fluit op een verregend marktplein, aangestaard door een eindelijk stil geworden menigte. Een jonge student stapte haastig voorbij, hij wilde geen deel aan deze dingen hebben, hij stond erboven. Hij was ook muzikaal en de trom sloeg te luid en de fluit maakte een valse uithaal. Hij merkte er niets van, dat een onooglijk klein zaadje zijn hart binnendrong, om eenmaal in een tropennacht te ontkiemen.

Verder luidt de klok. 't Is wel zeker, dat de bruine man daar beneden op zeer krachtige wijze zijn Heer en Meester wil dienen. Wat deert hem het woeden der verre volken en het falen van hun stemmen! Gods mijlpaal staat vlak voor hem, in een zee van hemels licht. Gods licht schijnt in dit land, dat eeuwenlang de uiterste consequenties van duisternis en geestenheerschappij ge-

dragen heeft. Maar Christus is gekomen en heeft hier zijn Rijk gevestigd. Dit moet aan allen verkondigd worden. Ook aan hen, die verre zijn. In de hoogste bergnederzettingen, in de diepste kloofdalen, in de schuilhutten van houthakkers en woudlopers.

Kerstmis! „Ari Hatoetóeboe ni Toehánta!”

„De geboortedag van onze Heer! Kom! Komt! Komt!”

„Merkwaardig,” zegt de geoloog, omdat hij per se iets wil zeggen; 't klinkt te geaffecteerd, om waar te zijn.

„Asjemenou,” roept verbaasd de jager in zijn eigen spraakgebruik.

„Moet je kijken, de mensen komen al!” waarschuwt de gastheer vrolijk. Hij voelt zich als een gids, die eindelijk de lang verbeide waardering gaat vinden voor het schoon van zijn land. „Kijk dan! Daar... en daar... en daar! Is 't niet fantastisch?”

„Fantastisch,” beaamt de geoloog. En de jager zegt weer: „Asjemenou!” Ditmaal met de bijklank van een zucht.

Langs de onwaarschijnlijkste bergpaadjes dalen de draagbare lichtjes af naar het roepende dal. Slingerend onder 't gaan, verdwijnt soms achter steenklompen, maar niettemin doelbewust naderkomend. Enkelingen zijn er en groepjes. Rode en gele. Verstralende elektrische, gaven van de nieuwe tijd, die als een bandjir over tropenland zijn uitgegoten; en ook bescheiden olievlammetjes, even slechts levend, in een oeroude scheepslantaarn van wijlen „de kompanie”. Nu en dan doorbreekt een roepende stem met ijl geluid de stilte. Dan weet men voor een ogenblik, dat er een ommekeer van mensen is en niet van mysterieuze dwaallichten. De paden zijn glibberig na zware regenval, en groot en klein, jong en zeer oud, zelfs blinden en lammen zijn vanavond op weg gegaan om Gods overwinning te vieren. Bovendien loert op de achtergrond van aller denken nog de tijgervrees, bij velen gemengd met de vrees voor de geesten, die hun strijd om 't bestaan nog lang niet hebben opgegeven. In nachten als deze vooral, is het zaak dicht bij elkaar te blijven en het onderling contact niet te vergeten.

„Kerstavond... komen al die mensen kerstavond vieren?” vraagt de geoloog. Er klinkt ongeloof in zijn stem. Ook verbazing. Ook heimwee.

Wie bij de waarheid en de schuld hebben verwijld, krijgen heimwee naar de volmaakte barmhartigheid, die verzoening betekent.

Want er is geen mensenkind op deze wereld, dat de duisternis-zonder-meer als einddoel kan aanvaarden. Er moet een opgang zijn... een terugkeer tot het verloren en verspeelde Licht.

Er moet een thuiskomst zijn! Waar echter... wáár?

Eindelijk houdt het klokgelui op. Een laatste toon blijft zweven tussen bergwand en oerwoud. Een roep. Een waarschuwing. Maar ook die toon versterft. De duisternis echter gaat nog voort lichtjes aan te dragen. Wie had zoveel menselijk leven vermoed in deze nachtelijke wereld! 't Wordt een kinderlijke sensatie van de drie wijzen, om ze te tellen, om er telkens meer te ontdekken.

„Vijfentwintig! Hoor, nu zingen ze ook!”

„En daar, om die hoek! Zesentwintig!”

„k Wed, dat we de dertig nog halen, zeg!”

„O, veel meer,” zegt de planter niet zonder trots.

„Tjonge, wat een ijver, je zou toch zeggen! Verbeelden die mensen zich nou, dat ze naar Bethlehem gaan? Haast, om naar Bethlehem te komen!”

De mop van de jager blijft eenzaam staan, tot hoon van zichzelf en van die hem lanceerde.

Maar God de Heer maakt zich zelfs van deze los daarheen geworpen, distelige woorden, een dienstknecht.

„Naar Bethlehem,” herhaalt de planter verbaasd.

„Bethlehem!” Woord van heimwee voor allen, die rond kersttijd dwalen in hun levenswoestijn.

„En zij kwamen... met haast... naar Bethlehem en vonden daar...”

Maar hoe, wanneer men de weg niet meer weet? Hoe, wanneer men de opgang verspeeld heeft? Wanneer men het heilig Kind vergeten, weggebrald, weggestuurd heeft van zijn levensdeur?

Voor de planter is het plotseling een zaak van 't allergrootste gewicht, om in Bethlehem te komen.

„En de ster ging hun voor”; zo staat het in 't oude Boek van God.

Onwillekeurig zoeken zijn ogen omhoog, naar de nu geheel duister geworden hemel.

„Daar is de ster!” roept hij, met een vreemde vreugde in zijn stem. Zijn hand wijst vooruit, boven de bergkam.

„De ster? Die óók nog? Waar?”

„Ginds! Boven de Merapi!”

Rotanstoelen kraken. Lichamen wenden zich, teneinde het wonder te kunnen zien. Waar zo'n volslagen gebrek aan sensatie is, kan men immers zelfs een ster met vreugde begroeten!

„Waarachtig, dat is 'em!” Er is meer verbazing in de stem van de jager, dan hij zou willen bekennen. Verbazing, die aan eerbied grenst.

De reeds hoog opgetrokken wolken zijn vaneengeweken. De zee-wind, die in de avond verkoeling pleegt te brengen, kan zijn krachten erop beproefd hebben. De snijdende bergwind kan uit zijn verborgen spelonken zijn uitgeschoten naar het wolkendek. Zalig alweer zij, die geloven, dat God de Heer al deze dingen regeert en gebruikt in zijn dienst.

De ster is er! Dè ster! Hij schittert tegen peilloos zwarte achtergrond en honderdvoudig zijn z'n glansen in de vochtige atmosfeer. Een bode uit lang verborgen gebieden. Een gekristalliseerd eeuwigheidslied. Misschien is het Sirius, losgezien van zijn groep; misschien is 't de een of andere machtige planeet. Misschien is 't ook alleen maar het Wonder. Voor het Wonder is er plaats in een avond als deze, waarin de woestijn weergalmt van de roep der verdwaalden.

„Dat is 'em!” De jager zegt het nog eens en er is peinzing in zijn stem. Het wonder, dat Bethlehem heet, heeft hem aangegrepen. Hij komt er niet meer los van. En dan ineens, zachter, vragend als een kind, dat op een verrassing hoopt: „En als er nou toch eens iets van waar was, hè?”

De vraag groeit snel. Een wonderzaadje, achteloos daarheen geworpen en zie, het wordt een boom. Een wonderkind, spelend neergezet op het terrasje en zie, het wordt een man. De vierde Man op het terras, die niet aflat antwoord te eisen.

„Als er nou eens iets van waar was!”

„Waarvan? Van al die oude verhalen, meen je? Nou ja, en wat dan nog! Wat mij betreft is er iets van waar. Waarom niet! Er gebeuren zoveel merkwaardige dingen op de wereld.”

't Is de geoloog, die het zegt, en wat zijn studie betreft, kan hij het weten. Maar hij spreekt verder, puttend uit de diepte, waarin zijn gedachten voor anker zijn gegaan. „Trouwens aan de zaak van vandaag verandert het niet veel. Een stukje poëzie tussen veel beroerdigheid. Wat heb ik daaraan? Met mijn zieke body, die ik

toch nog niet afdanken wil, met de hele...'' Hij zwijgt plotseling, maar even later komt er nog, als de echo van een droef gedicht: „Wat heb ik eraan! Wat hebben we allemaal aan een sprookje dat, zeg, tweeduizend jaar geleden is opgevoerd? Wat heb ik aan een schilderstuk, dat als antiquiteit in een museum is opgeborgen?'' De klacht van een wereld in uiterste nood. De roep van stervende handen, opgestoken uit nachtdonkere oceaan.

Van de spreker kijkt de jonge planter naar de ster. En dan vliegt hij het strijdperk in, met volle vaart en open vizier. Hij wil verdedigen het schoonste bezit der mensheid. Een Sterke wenkt en hij volgt. De struikelende gang van moeizaam vertolkte gedachten moet zijn wapen zijn.

„Als je het verhaal van Bethlehem aanvaardt,’’ zegt hij, „als je dus aanneemt, dat de bijbel daarin niet liegt, waarom zou dan de rest wel liegen? Een boek, dat niet logisch in elkaar zit, blijft niet zoveel duizend jaar bestaan en gelezen. Er zijn toch ook nog mensen, die erbij leven en sterven durven. Voor wie Christus de Enige is, die vaststaat, niet als een goed mens uit de geschiedenis, maar als degene, die leeft en nog steeds zijn woorden waar maakt. Mijn vader geloofde zo. Mijn moeder ook. Daar, beneden in het dal, ook. En ze leven met meer vreugde dan wij.’’

In de stilte, die volgt, probeert hij haastig zijn aanstormende gedachten te ordenen. De zekerheid van de levende Christus golft als een overgrote vreugde door hem heen. Hij voelt zich mateloos rijk en wil zijn bezit verdedigen. Hij voelt zich machtig solidair met zijn voorgelacht, met de kerstfeestvierende gemeente, met de ganse christenheid op aarde, die nu de gang naar Bethlehem maakt.

Zie, de ster schittert, er is gezang in de lucht en geruis van engelenwieken. Jezus is geboren en de wijzen horen de roep.

„Ja,’’ zegt een peinzende stem. „’t Een en dan ook ’t ander. Dat is logisch.’’

„Of helemaal niets.’’

„Nee.’’

„’t Een en ook het ander,’’ begint de planter weer. „Weet je wat dat inhoudt? Dat houdt in, dat het Kind van Bethlehem Mens is geworden. De Mens van Nazareth en Jeruzalem. Dat Hij gekruisigd is en overwonnen heeft. Dat Hij is opgestaan en leeft. Ook nu,

in onze tijd. Anders dan vroeger, onaantastbaar. Maar toch dezelfde. Laat ik zeggen: met interesse in de mensheid. In jullie. En in mij.’’

Er komt geen antwoord. De lichtjes langs de bergpaden zijn uitgevonkt; de zoekenden zijn thuisgekomen en zien het grote Licht. Er klinkt kerkgezag omhoog. De wijzen luisteren ernaar. Hun luisteren is een vraag die een zeker antwoord verbeidt. De jager heeft een hand voor de ogen geslagen, de vingers van de geoloog hebben rust gevonden. De jonge planter ziet nog steeds met starende blik naar de wonderster onhoog. Een diepe glimlach ligt in zijn ogen. Van hun drieën heeft hij de grootste dingen beleefd: de glorieuze opstanding van wat in hem reeds lang verstorven scheen.

„Zo lief heeft God de wereld gehad,’’ zegt hij met schromende stem. „Kom, laten we binnen het geboorteverhaal gaan lezen, ik heb een bijbel.’’

„Ja, ’t wordt ook wat kil,’’ zegt een stem, alsof hij poogt een verontschuldiging te zoeken.

„Man, je malaria!’’ waarschuwt de jager.

„Gaat u maar naar binnen, ik breng de stoelen wel mee.’’

Er is niemand, die protesteert.

Ze gaan ieder huns weegs, die avond, die nacht, de volgende dagen.

’t Eerst breekt de olifantjager op. Over de gemiste wildsporen praat hij niet meer. In plaats daarvan heeft hij zich een gezinnetje aan de kamponggrand herinnerd. Zijn kinderen, die hem ondanks alles, gaarne zien. De kleine bruine vrouw, die nimmer verwijt. Hij wil hun een verrassing bereiden. Flauw leeft in hem de voldoening, dat dit het eerste is, wat Hij, die de ster liet schijnen, van hem vraagt.

Daarna wordt de geoloog afgehaald door een paar leden van zijn staf. Hij is een zwijgzame gast op de driehonderd kilometer lange autorit. In gedachten schrijft hij een paar brieven, die verzoening teweeg kunnen brengen met haar, die hij in eenzaamheid heeft achtergelaten. Ook hij voelt, dat dit de stap is, die de Sterrenheld van hem vraagt.

De jonge planter blijft alleen achter in zijn geurende, bruisende, ruisende wildernis. Hij opent zijn bijbel opnieuw en ’t wil hem

toeschijnen, dat het mysterie van de vreugdeloze maatschappij niet zo beklemmend meer is. Er is een uitweg uit de doolhof. Er is een Hand, die bestuurt. Zijn bijbel krijgt opnieuw een plaats in de schamele blokhut. Een ereplaats in zijn leven krijgt het houten kerkje in het dal.

De wijzen hebben de ster gezien en het Kindeke liet zich vinden.
Ere zij God in den hoge.

Nel Verschoor-van der Vlis

Als Jezus roept

HET IS MIDDEN IN DE WINTER EN ERG KOUD.

In die bittere kou schuift het schip „De Johanna” langzaam door het water. Het is een smalle schuit met diepe gangboorden, met een hoge stuurhut en een kleine roef.

In de stuurhut achter het koperen stuurrad staat schipper De Groot, met zijn pet op één oor. En vlak naast hem staat de schippersvrouw. Ze tuurt door het raam naar buiten, naar het donkere water onder de grauwe lucht. Van de stuurhut gaat een trapje omlaag naar de roef.

Daar spelen drie kinderen om de tafel: Ruut en Rik en Bertie. Ruut is de oudste, ze is donker en lang, net als de schippersvrouw. Ze is de vorige maand negen jaar geworden. Bertie en Rik zijn blond met blauwe ogen, net als de schipper. Rik is vijf en Bertie wordt al heel gauw zeven. Ze hebben een prachtig nieuw spelletje uitgevonden en buigen diep over de kleine tafel. Ze merken niets van de buitenwereld en kijken helemaal niet naar het water.

Ze merken niet eens dat „De Johanna” langzaam naar de kant schuift.

„Neem jij het rad, vrouw,” zegt de schipper, „dan help ik Kees even.” De schippersvrouw legt de handen om het rad en kijkt de schipper na, die het deurtje van de stuurhut openschuift en in het gangboord springt. Zij kijkt daarna ook even naar de drie kinderhoofden boven de tafel, een donker en twee blonde.

Plotseling schuurt het schip tegen de wal. Het schip krijgt een duw, de kinderen krijgen ook een duw! Rik rolt van zijn stoel en kijkt naar de stuurhut. Ze weten het meteen. Ze gaan aanleggen. Ruut is in twee sprongen het trapje op en kijkt naar haar moeder.

„Zijn we er al?”

De schippersvrouw lacht en knikt: „Ja, ga maar bij vader kijken.

Wacht even, jassen aan, het is koud.”

Ze springen in het gangboord en draven het dek op.

Van de kou voelen ze niet veel. Kinderen van het water zijn wel gewend aan kou.

Kees, de jongen, is al aan wal gesprongen. Vader is met de loopplank bezig. Ruut is de oudste en daarom bukt ze meteen en helpt mee.

„Goed zo, meidje,” zegt de schipper, „goed zo.”

In de deuropening van de stuurhut staat de schippersvrouw en klapt in de handen. Ruut is zo bezig dat ze het niet merkt. Maar Rik en Bertie hollen terug. Even later komen ze er weer aan met een grote boodschappentas en een portemonnee in de hand.

„Ruut, we moeten boodschappen doen, moeder heeft een hele lijst gemaakt. Ga je mee?”

Ruut knikt, ze staat even naast vader op het dek.

„Blijven we lang liggen, vader?”

De schipper strekt zijn rug en kijkt langs de ka: „Een week, denk ik. Een mooi dorp, Ruut. Ga maar es op onderzoek uit. Denk een beetje om Rik.”

„Ja, vader.”

Ze springen over de loopplank en dansen de wal op. Rik is altijd haantje de voorste. Ruut haalt hem in en neemt hem bij de hand: „Hier blijven, je weet niet eens de weg.”

„Jij ook niet,” zegt Rik.

Ruut schiet in de lach. Nee, zij ook niet. Het dorp is nieuw en ze moeten maar eens kijken hoe het er allemaal uitziet. Naar school hoeven ze hier niet, want het is kerstvakantie. Fijn, een week hier liggen, dan kunnen ze aan de kant spelen. Ze komen voorbij winkels, links en rechts. Maar de boodschappen doen ze straks wel. Ze gaan eerst es kijken hoe het dorp er uit ziet.

Bertie kan al lezen. Ze leest de naambordjes van de straten hardop voor. „Schoolstraat”. Daar zal de school wel staan. Ja dáár, onder die hoge bomen.

Ze gaan een hoekje om. „Wilhelminastraat, Beatrixlaan,” leest Bertie weer hardop. Ze is er trots op, dat ze zó goed lezen kan.

„Kerkstraat, Ruut.”

Ruut knikt en wijst: „Ja, Kerkstraat. Daar staat een kerkje, mooi hè?” Het is helemaal wit met een kleine spitse toren.

„O, kijk es,” zegt Rik, „het hek staat open en de deur ook. Ik ga es kijken.” Hij rukt zijn hand los en holt weg.

„Hier komen, Rik,” roept Ruut. Maar hij luistert niet. Hij is al lang het straatje ingehold en vliegt het hek door naar de open deur van de kerk. Maar meteen keert hij om en rent terug.

Hij steekt twee armen omhoog: „Héé, héé zeg, kom es kijken, er zijn kinderen binnen! Kom dan.”

Bertie holt achter Rik aan en dan gaat Ruut natuurlijk ook.

Kinderen? Wat moeten die in de kerk? En mag je zo maar binnen kijken? Ze komen nooit in de kerk.

Rik staat alweer in de open deur. Ja, daar zijn kinderen bezig. Eén, twee, drie, vier, vijf. Er is een groot meisje bij van een jaar of dertien. Ze sjouwen met stoelen en bankjes. Ze zijn zo druk bezig, dat ze de drie bij de deur niet zien. Maar dat duurt niet lang, want Rik stapt naar binnen en roept: „Héé zeg, wat doen jullie, mogen we meespelen?”

„Jô, stil toch,” zegt Ruut.

Maar het grote meisje heeft het gehoord, ze zet een stoel neer en komt naar hen toe.

„Dag,” zegt ze.

„Mogen we meespelen?” vraagt Rik weer.

Het meisje lacht: „We spelen niet, we helpen mijn vader, die is koster.”

„Koster?” zegt Bertie, „wat is dat, een koster?”

Het meisje zet grote ogen op: „Weet je dat niet?”

En dan komt er een man aan. Hij komt uit een deur in de kerk en loopt recht op hen af.

Het meisje draait zich om: „Vader, ze weten niet wat een koster is. Is dat niet leuk, vader?”

Ruut krijgt een vuurrode kleur. Ze zou al lang weggeweest zijn, als Rik en Bertie maar mee wilden. Die Rik is zo'n malle. Hij houdt zijn hoofd met de blonde kuif scheef en zegt: „Mogen wij meespelen, baas?”

De koster lacht, hij pakt Rik bij zijn pruik: „Ze spelen niet, jongen, ze helpen me voor het kerstfeest.”

„O, kerstfeest,” zegt Rik. Hij rukt zich los en kruipt onder een bank. Bertie pakt hem bij zijn been. Alleen Ruut staat daar nog, vlak bij het meisje.

„Wat gaan jullie dan doen met Kerstmis?” vraagt ze.
Het grote meisje moet weer lachen: „Vertellen natuurlijk van het kerstfeest. Dat doen we toch ieder jaar? Vader, ze weet er niks van. Raar, hè?”
De koster kijkt naar Rik en naar Bertie en dan naar Ruut.
Ze wordt nog roder en warmer. Ze zou weg willen lopen. Maar hoe kan dat zonder Rik en Bertie?
„Raar...?” zegt de koster, „raar, Jopie? Jämmer... bedoel je... ik wou...”
En dan opeens maakt het grote meisje een sprong in de lucht: „O, vader, ik weet wat, ik weet wat! Mogen ze ook komen met Kerstmis? Mogen ze naast me zitten? Ja, hè vader? Dàt is leuk!!!”
De koster legt een hand op de schouder van Jopie: „Dat heb jij mooi verzonnen, zeg.”
Hij kijkt naar Ruut: „Waar komen jullie eigenlijk vandaan? Je bent hier zeker vreemd?”
Ruut knikt, ze vergeet al haar verlegenheid. Nu weet ze wèl alles.
„We wonen op „De Johanna” en we liggen aan de Vlaska. We blijven een week, zegt vader.”
De koster bukt en trekt Rik onder een bank vandaan: „Zo zo, en hoor jij er ook bij, kleine schavuit?”
„Tuurlijk,” zegt Rik.
Jopie trekt Ruut mee de kerk in: „Kom je kijken waar wij donderdag zitten? Het mag, hè vader? Ze mogen alle drie bij mij zitten, hè vader? Ja toch?”
„Welja, meid, natuurlijk. Vragen jullie het maar aan je vader en moeder en dan kom je maar. Donderdagmiddag om drie uur, dan staan de deuren wijd open. Je stapt zo maar naar binnen. Ik sta bij de deur, wees maar niet bang.”
Ruut zucht ervan. O, dat is prachtig, dat is mooi. Ze loopt met Jopie mee de kerk in. Rik en Bertie gaan al vooruit. Ze kijken even bij de stoelen en bij de andere kinderen. Ruut zou willen vragen, wát ze donderdag gaan vertellen, maar ze durft niet. Misschien moet het meisje dan weer lachen. Ze pakt Rik bij een arm en Bertie ook.
„Ga je gauw mee het thuis vragen? Kom dan!”
„Ja, ja,” schreeuwt Rik opgewonden, „ja hoor, kom dan!!!”
Hij holt al naar de deur, Bertie ook. De kinderen lachen erom. De

koster gaat achter hen aan. Hij staat in de open deur als die drie het plein overhollen en de straat indraven.
Hij schudt zijn hoofd.
„Nog nooit van Kerstmis gehoord,” mompelt hij, „dat is erg... dat is erg...”
Die drie rennen langs de straten. Maar halverwegen moeten ze terug. Ze hebben alle boodschappen vergeten. Stel je voor! Moeder zou hen gauw terugsturen.
Popelend staan ze in de winkels. Eindelijk gaan ze op het schip aan. Hoe dichterbij ze komen, hoe harder ze lopen.
De bocht nog om. Daar is de Vlaska en daar ligt „De Johanna”. Ze springen de loopplank over en vliegen door het gangboord.
Rik is de eerste die de deur van de stuurhut opentrekt en naar binnenrolt.
„Vader, moeder, de koster hè, de koster zegt...”
Bertie duwt hem op zij: „Stil, ga weg, ik moet het vertellen. Moeder, de koster zegt, dat we... ga je weg, nare jongen, áu!”
De schipper pakt Rik en Bertie vast met zijn sterke handen. Dan kijkt hij naar Ruut, die met stralende ogen bij de deur staat.
„Kleine apen, monden dicht. Wat is er aan de hand, Ruut?”

„O, moeder,” zegt Ruut, „we mogen donderdag in de kerk komen. Dan gaat er iemand vertellen van Kerstmis! Wát gaan ze dan vertellen, vader? Die koster zei, dat we het maar thuis moesten vragen. We mogen vooraan zitten, vlak bij dat meisje. Bij Jopie.”
„Doe eerst je mantels en je jasje uit,” zegt moeder, „en kom dan es zitten. Jullie hebben, geloof ik, heel wat beleefd.”
De schippersvrouw heeft niet naar de schipper gekeken.
Kerstmis, denkt ze... Kerstmis? Het is lang geleden dat ik aan het kerstfeest heb gedacht.
Ze wippen de jassen aan het kapstokje in de stuurhut, ze schuiven druk aan de tafel. Ze praten weer alles door elkaar.
Maar Ruut geeft Rik een duw en Bertie ook. Ze moet nou eerst weten...
„Toe, vader, het mag wel, hè? Het kost niks. Toe moeder, zèg nou wat...”
„Mmm,” zegt de schipper.
Zijn stem klinkt een beetje brommerig. Hij pakt zijn pijp en stopt

die. Hij strijkt een lucifer aan en steekt de brand in de pijp. Mmm," zegt hij weer, „naar de kerk? We gaan toch nooit naar de kerk..."

Nu kijkt de schippersvrouw wèl naar de schipper.

„Als ze het nou zo mooi vinden, vader, dan mag het wel, hè? Zoveel hebben ze niet..."

„Mmm..." broemt de schipper weer, „vooruit dan maar. Vóór donderdag zal ik wel geen vracht hebben. Vooruit dan maar..."

Ze zijn zo van hun stoelen, ze dansen door het roefje, ze dansen de stuurhut in. Ze zitten elkaar na van louter plezier. Ze worden er mal van.

Moeder doet de deur van de stuurhut open: „Jullie jassen aan. Ga maar even op het dek of naar Kees. Is me dat een herrie maken!"

„Ja, ja!" schreeuwen ze door elkaar, „naar Kees! We gaan het aan Kees vertellen."

Ze hollen het dek op en rennen naar het achteronder, waar Kees bezig is met de lampen.

„Kéés, Kéés, luister es!"

Ze zakken achter elkaar het ijzeren trapje af en springen in het ruim. „Luister es, Kéés!"

Hè, hier is fijn ruimte, hier kunnen ze draven zoveel ze willen.

Hier kunnen ze stoeien en vechten naar hartelust...

Die avond liggen ze vroeg in de kooien. Moeder dekt ze warm toe en geeft ze om beurten een kus.

Ruut houdt moeders arm even vast: „Fijn, hè moeder, donderdag!"

„Gauw lekker eronder, Ruut," zegt moeder, „het is koud."

En dan liggen ze daar met z'n drieën.

Rik slaapt zó, hij is zo moe als een paard en hij is immers nauwelijks vijf jaar. Bertie kruipt dicht tegen Ruut aan. Het is zo koud, het kon wel gaan vriezen. Ruut slaat een arm om Berties hals.

Ze denkt: Waarom zei moeder niets? Vindt moeder het niet mooi? Ik wel.

„Ik wou dat het al donderdag was," zegt Bertie.

„Nou, ik ook," zegt Ruut, „Wat zouden ze gaan vertellen, ik ben zo nieuwsgierig..."

Bertie zegt nog wat, maar Ruut verstaat het niet goed. Bertie is al half in slaap. Ze hebben zo gehold en gedraafd.

Ruut ligt nog alleen wakker, ze is de oudste en daarom slaapt ze nooit zo gauw als de twee kleintjes.

Ze denkt aan het meisje en aan de koster, die zo vriendelijk was. Ze denkt aan de rijen stoelen, die de kinderen aan het klaarzetten waren... Haar ogen vallen dicht... ze is toch óók wel moe. Ze wou dat er... dat er...

En dan is Ruut, de oudste, ook ingeslapen.

In het roefje zit de schippersvrouw. Ze zit daar nu alleen, want de schipper is op het dek met Kees. De schuif schommelt zachtjes heen en weer. Soms schuift hij even langs de kant. De petroleum-lamp brandt boven de tafel, vlak boven haar handen.

Ze rolt een paar sokken van Rik in elkaar. Die zijn klaar, die kleine druktemaker maakt altijd zulke gaten.

Haar handen liggen stil op de sokken. Ze vergeet het volgende paar te pakken en door te gaan. Ze kijkt door het kleine raam naar buiten, in het donker. De gordijntjes zijn bijna nooit dicht in de roef. Het is gezellig, om door de raampjes op de kade of op de haven te kunnen zien, als ze aan de kant liggen.

Ze zet een elleboog op de tafel, en steunt haar hoofd in de hand.

Gaan die kinderen van haar kerstfeest vieren, donderdag? Dat is vreemd. Een kleine rimpel trekt tussen haar ogen... Jazeker, dat is vreemd... Ze weet heel goed wat Kerstmis betekent, haar moeder heeft haar vroeger ieder jaar weer van Kerstmis verteld.

Maar die tijd is lang voorbij. Ze is met de schipper getrouwd en de schipper wilde er niet van weten. Toen is ze Kerstmis en het Kindje in de kribbe vergeten. En nu komen die kinderen thuis...

Ze staat op en kijkt door het raam op de kade. Er glijdt een auto voorbij en daarna een fiets...

Nee, de schipper wilde er niet van weten...

En zichzelf?...

Ze hoort de schipper en Kees stommelen op het dek. Ze zullen zo wel de roef in komen en om koffie vragen...

Hoe is het mogelijk, dat ze dat Kindje in de kribbe zo maar heeft vergeten. Ze heeft haar kinderen nooit iets verteld, niet van het Kindje, de Zoon van God, die in de kribbe lag. En niet van Jezus

die op de aarde rondwandelde...
Heeft Hij, Jezus van Nazareth, die koster gestuurd? Heeft Hij de kinderen geroepen? Roept Hij ook háár en de schipper?
Zij heeft Hem willen vergeten, die Zoon van God.
Heeft Hij... háár niet vergeten?
Is Zijn stem daar, die roept, éérst de kinderen en nu háár?
Achter haar gaat de deur open. De schipper en Kees komen naar binnen...

Dinsdagmorgen sneeuwt het dat het een lieve lust is. Dikke vlokken tuimelen omlaag, ze zijn groot en droog. Rik ziet het het eerst. Hij wordt wakker en springt meteen uit de kooi. Hij duwt zijn neus tegen de ruiten en begint te schreeuwen van plezier.

„Rúút, Bèrtie, het sneeuwt! Kom gauw! We gaan een sneeuwpop maken, kòm dan!”

Ze rollen uit de kooi, allebei. Ze zijn in een ogenblik aangekleed. Wassen doen ze boven wel in de stuurhut. Ze roffelen de trap op, doen het luikje open en komen het roefje in. Maar het roefje is zo stil en verlaten. Zijn vader en moeder allebei al op het dek?

„Moeder!” roept Ruut.

Er komt geen antwoord. Aan de andere kant van het roefje is nòg een luikje. Daar is het trapje naar het kamertje van vader en moeder. Ruut trekt het open. Van beneden komt een brommerige stem: „Wie roept daar?”

Het is de stem van de schipper. De kinderen schateren van het lachen. Vader en moeder hebben zich verslapen, dàt is leuk! Ze rollen het trapje af, het kamertje in.

„O, moeder, het sneeuwt!”

Vader ligt diep onder de dekens, moeder ook. Hij rekt zich uit en pakt de wekker.

„Hè?” zegt hij.

Hij wrijft zijn ogen uit.

„Hè?” zegt hij weer. „Zijn jullie helemaal mal. Het is vier uur, het is midden in de nacht.”

„Vier uur?” zegt moeder... „Maar kinderen, wat mankeert jullie?” Ze schrikken ervan. Ruut komt gauw mee kijken op de wekker. Ja, het is vier uur.

„Gauw, domoren,” broemt de schipper, „maak dat je in bed komt.

Vooruit, opschieten, jullie weten altijd wat raars.”
Gierend van de pret gaan ze het trapje weer op en het andere af. Vier uur!! Die malle Rik.

„Ik doe alleen mijn trui uit,” zegt Bertie.

„En ik hou mijn schoenen aan in bed,” zegt Rik.

En dan gieren ze weer van de pret.

Ze liggen maar een beetje mal te doen en te lachen en kunnen niet in slaap komen. Maar tegen zessen, als ze moe zijn van het lachen en praten, rollen ze toch in slaap. En dan moeten vader en moeder weer lachen. Die komen om zeven uur de roef in en horen geen kinderen. Moeder gaat es kijken en ziet ze allemaal in diepe rust. De schipper en zijn vrouw eten samen een boterham in de roef en de schipper gaat de ka op. Hij moet nog op vrachten uit. Kees, de jongen, kan niet veel uitvoeren met al die sneeuw.

Het is al over achten als Bertie wakker wordt. Nee maar!!! Ze is zo uit bed en roept de anderen. Slaperig komen ze de roef in. Moeder lacht hen uit.

„Vogeltjes die vroeg zingen zijn voor de poes. Dat zie je maar. Kijk es naar buiten!”

Ze drukken de neuzen plat tegen de raampjes. Het dek is vol sneeuw en het ligt met pakken op de kade.

„Gauw eten,” zegt Ruut, „dan gaan we een sneeuwpop op het dek maken, hè? Boven op de kisting.”

Ze hebben reuze schik die morgen. Er komen kinderen langs, die blijven staan. Ruut roept ze. Ze mogen even op het schip komen. Die kinderen vinden het prachtig, ze mogen door het raam in de roef kijken. Ze krijgen ook nog een snoepje van moeder.

„’s Middags begint het te dooien. De sneeuwpop smelt langzaam weg. Het wordt een echt vieze boel buiten.

„Ik moet nog boodschappen hebben,” zegt moeder, „die moest jij maar gaan doen, Ruut. Laat de kleintjes maar thuis, het is zo vuil langs de weg.”

Bertie moppert wel even, maar moeder verbiedt dat.

Ruut gaat alleen op stap. Het is best leuk om alleen te gaan. Je kunt een beetje lopen dromen en je hoeft helemaal niet op Rik te letten, die altijd weg wil lopen. Ze gaat nog eens bij de kerk kijken, maar er is niemand. Het hek is dicht. En ook bij de kosterwoning is het stil.

Ze gaat de Kerkstraat uit naar de bakker. En daar in de bakkerswinkel staat Jopie! Hè, dat is leuk. Ze ziet Ruut dadelijk.

„Dag!” zegt ze, „ga jij óók boodschappen doen? Mogen jullie donderdag? Ja? Fijn zeg. Vroeg komen, hoor!”

„Ja, nou!” zegt Ruut.

Ze gaan samen de winkel uit en lopen te babbelen tot het hoekje, waar ze elk een kant uit moeten.

Het grote meisje zwaait en Ruut zwaait ook. Dan gaat ze de hoek om, op weg naar het schip.

Ruut heeft geen haast, helemaal niet.

Het is juist leuk om hier van alles te lopen bedenken. Ze zou best willen, dat het nog veel verder was; ze zou best nog een uur en nog wel langer door willen lopen.

Maar zó ver is het niet. Deze straat uit, de bocht om, dan komt ze weer bij de kade. Nog een paar stappen, dan zal ze het schip weer kunnen zien. Rik en Bertie zitten misschien al voor het raampje uit te kijken. Ze gaat de bocht om.

Maar op hetzelfde ogenblik staat ze met een schok stil, midden op de kade.

„Wat... is... dat...?”

Haar vader loopt over het dek, de loopplank is verschoven, er staan kisten bij het schip. Een vrachtauto staat vlak aan de rand van de ka. In een seconde heeft Ruut, het schipperskind, het begrepen.

Ademloos vliegt ze op haar vader af, ze grijpt hem bij een arm:

„Vader, wat... gáán we?”

De schipper kijkt om, zijn ogen glanzen van plezier, hij wrijft in de handen van pret.

„Varen, meid, geld verdienen! We hebben een bofferdje. Nèt nog een reisje...”

„Née, née!” schreeuwt Ruut, wit van drift, „née, dat is gemeen... We gaan niet...” Haar ogen worden zwart van woede, de schipper kijkt verbaasd naar dat gezicht vlak voor hem. Zijn mond springt ervan open... „Het feest, het kèrstfeest...” snikt Ruut, wit van drift.

„O, dat...” zegt de schipper.

Hij pakt haar bij een arm: „Da's waar ook. Jammer, meid, een andere keer beter... Lossen maar, mannen.”

Ze stampet op het dek, razend van woede. Ze weet niet meer, wat ze zegt, wat ze doet.

„Gemenerik,” schreeuwt ze, „gemenerik...!”

De hand van de schipper slaat haar op hetzelfde ogenblik vlak in het gezicht.

„Naar bed jij, dadelijk, brutale meid...”

Zijn stem is boos en driftig, het is of hij vlak aan haar oren schreeuwt. Ze struikelt door het gangboord, blind van de tranen, ze rolt de stuurhut binnen, het trapje af naar de roef. Ze ziet moeder niet eens, die verbaasd overeind komt... En Rik en Bertie niet, die van de bank klimmen.

De boodschappentas zakt ergens neer op de grond, ze rukt het luik open, gaat het trapje af en laat het luik weer zakken. Ze hoort nog hoe vader het roefje inkomt en daar praat met een harde boze stem over haar, over Ruut.

Dan duwt ze haar hoofd diep in het kussen en hoort niets meer.

„Nee, nee, nee...” snikt ze, en nog eens: „nee...”

Het is een paar uur later. Rustig vaart „De Johanna” verder, wiegend op het water. De motor ronkt regelmatig en tevreden. Het dorp ligt al lang achter hen. Het schip ligt flink geladen en zoekt zijn weg door het vallend donker van de namiddag.

Ruut zit in de kooi met opgetrokken knieën. Ze weet zelf niet hoe lang ze hier al zit. Ze hoeft niet te proberen naar boven te gaan, als ze niet geroepen wordt. Dat weet ze wel. Haar woede en drift zijn voorbij. Er is alleen maar dat verdriet gebleven om het feest, om het verhaal van donderdag.

Opeens wordt het luikje opengetrokken, Bertie kijkt omlaag.

„Ruut, Ruut, je mag boven komen.”

Ze laat zich uit de kooi glijden en klimt het trapje op. Vader staat het brood te snijden. Hij legt het mes neer en trekt Ruut naar zich toe.

„Domme meid,” zegt hij, „kom maar gauw hier. Nooit meer zo raar doen. Het is jammer, maar het kon immers niet anders.”

Ze heeft opeens dikke tranen in haar ogen en duwt haar hoofd tegen hem aan als een jonge poes. Waarom heeft ze zo lelijk gedaan tegen haar vader. Dat mag niet. Hij is de liefste vader van de wereld...

„Komen jullie zitten?” vraagt moeder.

En dan gaan ze eten en niemand zegt er meer een woord over. Dat is heerlijk. Maar 's avonds in bed ligt Ruut lang wakker. Wat zal Jopie denken donderdag. Wie zullen op hun plaatsen gaan zitten? Ze boent verwoed langs haar ogen. Nee, niet huilen, niet doen. Vader is zo lief geweest en moeder ook. Ze heeft niet eens meer een standje gehad en ze had het toch meer dan verdiend. Moeder heeft haar toegedekt en zei:

„Echt jammer hoor, Ruut. Maar het kòn niet anders.”

Ze schaamt zich nu zo. Ze heeft wit van drift voor haar vader gestaan en een lelijk woord tegen hem gezegd. Ze wil dat niet meer, nóóit meer...

Het schip schommelt zo maar zachtjes verder. Ze komen vanavond laat pas aan. Morgenochtend moet de lading gelost worden.

En dan de volgende dag, is het donderdag...

Het plekje op de Vlaska is nu leeg. Misschien komen ze er later nog eens te liggen. Dan gaat ze vast naar de koster en naar Jopie. Dan gaat ze vertellen, hoe het gekomen is...

Nu is het donderdag.

Het schip „De Johanna” ligt weer aan de wal in een kleine stad met een grote haven. De vorige dag is de vracht gelost. Er is rust op het schip. Kees is naar familie. Het dek is schoon. De roef is heerlijk warm. Ook de schipper heeft vandaag vakantie. Het is gezellig zo met z'n vijven.

's Middags, als ze een heleboel spelletjes gedaan hebben, zegt moeder: „Jullie moesten maar es een eindje de stad ingaan. Misschien gaat vader wel mee.”

„Hè ja, hè ja, vader!!”

Ze dansen om hem heen. Ze zijn niet gewend, dat vader mee op stap gaat.

De schipper lacht, hij zoekt zijn zondagse pet op.

„Ga jij niet mee, moeder?”

„Nee, ik blijf maar hier, ik zorg voor een warme kachel en een lekker kopje chocola. Blijven jullie niet al te lang weg? Het is vroeg donker.” Daar gaan ze. Vader met Rik en Bertie aan een arm, Ruut ernaast.

Ze rekt zich op haar tenen, maar o, die vader van haar is veel

langer. De stad is gezellig. Er zijn veel huizen met kerstbomen. Als Ruut naar die kerstbomen kijkt, moet ze weer aan de kerk en aan Jopie denken. Dat moet ze maar niet doen. Het is zo mooi hier met vader te lopen. Dat gebeurt immers haast nooit.

Ze gaan het hele stadje door. Ze kennen het wel, ze hebben hier al meer in de haven gelegen.

Het wordt zo vroeg donker. Overal floepen de lichten aan, dat maakt het buiten nog gezelliger. Maar het is wel erg koud. De lucht staat strak en helder. En tientallen sterren beginnen boven hun hoofden te flikkeren.

Rik wordt moe, hij begint zo te zeuren, dat de schipper hem op zijn sterke arm neemt.

„Kom, jongens, we gaan weer naar moeder. Rechtsomkeert!”

„Zou er kerstbrood zijn?” zegt Ruut.

Vader trekt de schouders op: „Ik weet het niet, jullie zijn zulke opmakers, jullie denken natuurlijk dat het geld op een schipper zijn rug groeit.”

Ze gaan de weg terug, de straten door, een steeg in en weer een straat door. Het schiet al op. Rik zit maar op de arm van zijn vader. Hij heeft het best naar zijn zin, daar in de hoogte.

Ze gaan de hoek om naar de haven. Er liggen veel schepen dit keer. „De Johanna” ligt naar links, ze moeten nog even verder om het schip te kunnen zien.

„O, kijk, kijk es!” roept Ruut.

Daar ligt „De Johanna”, net als daarstraks. Maar voor de ramen zijn de witte gordijntjes wijd opengetrokken. Daar vlamt en glanst en flikkert het...

„O, vader, vader... kijk toch...”

Ze laten de schipper los, ze hollen vooruit. Rik is niet meer te houden. Hij springt als een bok van zijn vaders schouder en rent achter de anderen aan. Die zijn de loopplank al over, het gangboord door, de stuurhut in.

„O, moeder, moeder! Wat mooi!!!”

Daar zit de schippersvrouw aan de tafel en die tafel is gedekt met een prachtig kerstservet. Daar ligt kerstbrood en ham en daar liggen grote oranje sinaasappelen. Mooier nog zijn de glanzende ballen van blauw en rood en groen en zilver... Maar het mooiste van al zijn de kaarsen! Die stralen en vlammen en flikkeren in

overvloed op de tafel, op de vensterbankjes, op het radiokastje, overal... De petroleumlamp brandt niet. De hele roef is vol van het dansende vlammeende licht van de kaarsen.

Ruut zakt op een stoel neer.

„O, moeder... moeder, dat is móóí!”

De schippersvrouw trekt haar naar zich toe.

„Is dat niet een fijne verrassing? Dat heb ik gisteren allemaal stillitjes gekocht, omdat het in die kerk voor jullie niet doorging.”

„O, moeder,” zegt Ruut, „dáárom mocht ik niet mee om de boodschappen. O, het is prachtig.”

De schipper staat nu ook in de roef. Hij geeft de schippersvrouw zo maar pardoos een zoen midden op haar neus. „Dat heb je schitterend gedaan, moeder, schitterend! Jij bent me d'r een. Dáárom werden we zeker uit wandelen gestuurd!”

Dichter schuift Ruut naar haar moeder. O, moeder is lief, ze zou weer als een poes op haar schoot willen klimmen, maar dat gaat natuurlijk niet.

„Tast maar toe, jongens,” zegt de schipper, „het is nog een beetje vroeg, maar al dat heerlijk laten we niet staan.”

Och, heden, wat gaat dat hard! Waar blijft dat kerstbrood en de ham en die grote sinaasappelen? Het is gauw verdwenen met zoveel begerige monden.

Moeder en Ruut ruimen de tafel leeg, maar de glanzende ballen en de vlammeende kaarsen blijven.

Moeder steekt een paar nieuwe aan, er zijn er al een paar weggebrand. Helderder vlamt het licht daarna weer op. Ze zitten dicht bij elkaar om de tafel. Ze worden er loom en moe en innig tevreden van.

Ergens in de verte luidt een kerkklok. De klanken waaien over de stad, waaien over de haven...

Ruut zit opeens heel stil. Jopie, denkt ze, en het witte kerkje...

Dit is allemaal zo mooi, zo gezellig, maar dat andere... die kerk en Jopie en het verhaal...

„Moeder...?”

„Ja, Ruut?”

„Weet u helemaal niets van Kerstmis? Van het kèrstverhaal?”

De schippersvrouw zit opeens heel recht op haar stoel. Ze kijkt geschrokken naar de schipper. Ruut schuift vlak tegen haar aan:

„Kunt u er niet wat van vertellen? Weet u echt helemaal niks?” Bertie is met een sprong van haar stoel en vliegt haar moeder om de hals. „O, ja moeder, vertellen... dat is mooi bij die kaarsen, hè, dat is mooi!”

En Rik springt met een vaartje op zijn moeders knie: „Ja, vertellen, vertellen, hoor!”

Ruut zit opeens een beetje alleen. Maar een sterke hand trekt haar aan een arm.

„Kom maar hier zitten,” zegt de schipper.

Zijn stem is een beetje brommerig, maar hij meent het niet zo.

„Laat die kleintjes maar bij hun moeder... jij bent groot.”

Ze zit nu naast haar vader, maar haar donkere ogen houden het gezicht van haar moeder vast.

De schippersvrouw strijkt met een hand over het voorhoofd.

„Het kerstverhaal?” zegt ze peinzend... „Ja... het is al zo lang geleden dat mijn moeder het vertelde...”

„O, toe nou moeder, toe nou...”

De schippersvrouw schuift dichter bij de tafel. Ze heeft een arm om Rik en Bertie heen geslagen. Zo zit ze daar.

„Ik weet wel van dat Kindje in de kribbe, maar of ik het goed vertellen kan...”

„O, toe nou, toe nou moeder,” zegt Ruut weer.

Ze hangt ver over de tafel, het kaarslicht danst in haar ogen. Het steekt daar lichten aan.

„Het Kindje werd in een stal geboren...”

Rik veert overeind: „In een stal? Waarom? Was er geen huisje? Nee? Geen schip ook? Het had best hier kunnen komen, hè moeder...?”

Bertie geeft hem een duw: „Stil toch, jô... En... en verder, moeder...?”

„Zijn moeder wikkelde het Kindje in doeken... Er kwamen herders kijken midden in de nacht en later ook wijze mannen uit een ver land.”

Wéér zit Rik recht overeind: „Waarom, wat kwamen ze doen?”

„Ze kwamen naar die Zoon van God kijken, ze gingen Hem aanbidden, een engel had ze geroepen...”

Ruut is alles vergeten... ze zet twee ellebogen op de tafel.

Ze gaat mee naar de stal, ze staat bij het kribje, ze ziet de herders

komen en die wijze mannen. Ze knielt mee voor het Kindje, die Zoon van God...

Ademloos luisteren ook de anderen... Een ogenblik dwalen de ogen van de schippersvrouw naar de schipper. Hij kijkt niet op. Hij heeft de pijp in zijn handen en de pet op het achterhoofd geschoven. Maar zijn sterke schippershand ligt op de schouder van Ruut, zijn oudste...

Het schip schommelt zachtjes heen en weer. De kaarsen schommelen even zachtjes mee en vlammen over de tafel, over al die aandachtige gezichten. In de kleine roef vertelt de schippersvrouw verder in grote verwondering.

Eén ding weet ze zeker, zo maar onder het vertellen door: Jezus Christus, die Zoon van God, heeft haar niet vergeten... en haar kinderen niet, die hier om haar heen zitten en de woorden, die ze zegt, drinken als levend water...

Huib Verweij

Kerstavond bij de Muur

ZEVEN JAAR GELEDEN WAS IK VOOR EEN KRANT IN WEST-BERLIJN. Het was vlak voor Kerst en nadat ik mijn werk gedaan had, bezocht ik Metzinger, die ik, toen ik in 1948 nog tolk bij de Amerikanen was, in deplorabele toestand had leren kennen. Metzinger was toen pas uit Russische krijgsgevangenschap teruggekeerd, een zwerver die met lege ogen tussen de ruïnes van Berlijn rondscharrelde.

Metzinger was wat wij een „goede” Duitser noemen. Voor hij door de Russen krijgsgevangen werd gemaakt, zat hij wegens zijn pacifistische uitlatingen al een half jaar in een Duitse militaire gevangenis in Kief.

De verloren soldaat van 1948 was in 1962 een briljant ingenieur, verloofd met de dochter van een staalmagnaat en op het punt directeur van één der fabrieken van zijn schoonvader te worden. Ondanks de carrière die Metzinger had gemaakt, was onze kennis-making in de loop der jaren tot vriendschap uitgegroeid en ontving hij mij altijd met ongeveinsd genoegen in zijn luxueuze flat.

Tijdens mijn werk in Noord-Afrika las ik dat Metzinger ook op politiek gebied furore maakte en een der kopstukken van de CDU beloofde te worden. De gebroken idealist Metzinger van 1948 was bezig een succesnummer te worden, dacht ik. Maar ik had me vergist.

Mijn verbijstering was groot toen ik bij aankomst in Berlijn las dat Metzinger zich uit de politiek en uit het bedrijfsleven had teruggetrokken en dat hij zijn verloving had verbroken om naar Polen te vertrekken en daar te trouwen met een vrouw die hij achttien jaar tevoren met een invalide, imbeciel kind had achtergelaten, waarvan hij de vader was.

Ik dacht aan een sentimenteel damesbladenverhaal, een huilerige kerstsurprise van een sensatieblad. Van Metzinger zelf kon ik in geen geval een dergelijke story verwachten; als het wáár was, zou de nuchtere en eenvoudige Metzinger deze stap weloverwogen en wars van alle sentimentaliteit doen. Toen ik hem in zijn reeds half leeggehaalde huis ontmoette en slechts enkele woorden met hem had gewisseld, wist ik dat het waar was. Wat moet er in een mens gebeuren, wil hij een status en een luxe opgeven, waarvoor miljoenen anderen op hun knieën liggen? Vlak voor zijn vertrek had ik nog een gesprek met hem, een laatste poging hem van zijn plan af te brengen. Het was — symbolisch genoeg — in een café dicht bij de Muur, op kerstavond.

Ik liep naar een morsig tafeltje. De jukebox staakte even zijn gejang; als een buikige, glanzende afgod broedde hij op nieuw geweld.

Een hersenspoeling, die kregen, bromde ik, terwijl ik bij Metzinger ging zitten. Ik schonk me snel in en bleef naar het magere, nerveuze profiel van Metzinger staren. Achter hem, door het raam zichtbaar, lag het mistige stationsplein; de gele lampen hingen als reusachtige tranen in de nacht.

Ik besepte dat méér nog dan het verlies van een goed vriend mij het motief pijnigde, waarom een man met — na alle oorlogsellende — zo'n ongelooflijk succes in de maatschappij, dit alles afbrak om zich voor altijd te compromitteren en zich te begraven in een afschuwelijke stad achter het IJzeren Gordijn. Als hij niet gek geworden was, ervoer ik Metzinger's daad als een aanval op mijn eigen, met pijn en wanhoop verworven wereldbeschouwing, waarin geen plaats meer mocht zijn voor hoger inzicht en offer.

Metzinger's daad was een klap in het gezicht van het Wirtschaftswunder, van de opportunistische en materialistische welvaartsstaat, van de moderne werkelijkheidszin. Want ik wist dat Metzinger maar om één reden naar Warschau vertrok; een eenzame vrouw en een zwakzinnig, invalide kind, zieke vruchten van een oorlogsverleden dat lang begraven scheen. Als het Metzinger niet was geweest, zou ik in lachen zijn uitgebarsten om deze Leger des Heilsromantiek.

...„Zeg Metzinger,” — begon ik — „als je dit als een gentleman wilt oplossen, kan ik me dat voorstellen. Ik vind het overdreven fatsoenlijk, gezien de oorlogsomstandigheden van toen. Maar waarom deze waanzinnige don-quichotterie? Waarom alles aan de grote klok gehangen en andere mensen ongelukkig gemaakt?...”

Secondenlang staarde Metzinger voor zich u., alsof hij in de verte iets zag. Even trok zijn mond. Toch was zijn stem vast en hij sprak met overtuiging, terwijl hij me even recht in de ogen keek:

...„Natuurlijk heb ik geprobeerd een andere oplossing te vinden. Het was een soort lafheid, die gelegen is in iedere hulp waarbij jezelf buiten schot blijft. De communisten zijn heus niet vies van financiële bijdragen uit het Westen. Maar ik heb mijn vermogen weggedaan om alle schijn te vermijden dat ik een overloper ben, en het regime aan de andere zijde wil steunen.

We sussen onze gewetens zo gemakkelijk met wat financiële hulp op veilige afstand. Wat zou dat betekenen? Hef ik daarmee mijn onrechtvaardige daad op, àl de verloren jaren van deze vrouw, de bitterheid van een ongehuwde moeder die bovendien nog veracht wordt omdat zij een kind van een Duitser heeft?

Ik weet wel dat het een huilerig verhaal lijkt. Dat zou het ook zijn als ik laat gewetenswroeging had gekregen en intussen met wat financiële hulp op lange afstand op fluweel was blijven zitten. Maar als ik werkelijk alles opgeef en mij geheel voor hen inzet, is het huilerige er wel af.”

„Maar dan begrijp ik niet waarom je haar niet naar het Westen haalt.”

„Dat kan niet. Ze staat bekend als anti-communistisch en ze laten haar — in hun overspannen argwaan tegen potentiële spionnen — beslist niet gaan. Illegaal gaat het trouwens ook niet met haar verlamde kind. Het is niet alleen het besef dat ik bijna twintig jaar een meisje met een zwakzinnig kind aan haar lot heb overgelaten, terwijl ik hier de nobele, briljante heer uithing. Het is ook angst en walging voor heel dit bestaan...”

Interrumperend reageerde ik:

„Je huivert als je hieraan denkt, nietwaar? Daarom ga je iets wat dood is mummificeren en jezelf wijsmaken dat er een parel in die oester zit. Daarom ga jij je aanstellen als een mensenredder, een christelijk reddertje natuurlijk, een návolgertje, dat alles opgeeft

om zichzelf toch maar te kunnen overtuigen dat de „Lieve Heer” tòch bestaat en deze wereld toch een hemel zal worden...”

...„Zo zou het kunnen zijn en zo is het bij menigeen misschien ook wel. Maar is het ook niet zo, dat veel van die walgende ruikers en proevers alleen maar hun ongelof bevestigd willen zien en verlangen naar verrotting en stank? Je kunt een schijngeloof forceren uit angst dat God niet bestaat, maar ook een ongelof kweken en koesteren, uit angst dat God wèl bestaat en leeft.

Ook ik erken het falen van het uitwendige christendom, maar daar ging het Christus dan ook niet om! Hij proclameerde het Koninkrijk Gods, niet het christendom. Ik grijp dat falende christendom niet gretig aan om met Christus af te rekenen. Ons miserabele christendom is geen aanklacht tegen Christus, het is een aanklacht tegen de mensen die Christus' naam willen dragen.

Ik walg evengoed als jij van alle kwaad dat alle christelijke eeuwen door gedekt is met de premie van huichelachtige vroomheid.

Ik erken dat ik angst heb, maar niet voor de bom en de Russen. Ik ben in wezen — zoals wij allemaal — doodsbang voor mezelf en die angst kan alleen verdwijnen als ik mezelf opgeef. Als iemand ziek geweest is zeggen we: hij is weer de oude, maar dat is juist het fatale. We zijn niet werkelijk genezen: we blijven de oude als we het mes er niet inzetten. Wij blijven onmachtig in de begrippen steken, in onze gevoels- en denkpatronen. We zijn eigenlijk altijd heidenen geweest. De Olympus en het Walhalla liggen ons beter dan het kruis...”

„Onwerkelijk en overspannen gepraat voor een man die zo in de roos heeft geschoten, Metzinger.”

„Behalve in de roos van het echte leven. Dáár miste ik het doel en dat is nu precies wat de kerk met zonde bedoelt.

De versierde leugen van luilekkerland wil ik graag inruilen voor wat levensgeluk voor mijn zieke kind.

Is het je nooit opgevallen dat Jezus' gestalte in de bijbel helemaal niet verzonnen kan zijn of christelijk geïnterpreteerd? Zo'n verzonnen figuur zou heel anders zijn dan de gestalte die ons uit de bijbel tegemoet komt. Hij zou alle kenmerken van de joodse messias-verwachting gedragen hebben en ergens zou je toch een menselijk tekort moeten ontdekken als Hij de vrucht van menselijke verbeelding of geloof zou zijn.

Maar wij moeten desondanks het orgaan hebben om de openbaring te verstaan. Dat kan alleen in geloof. We kunnen Jezus niet echt zien zoals Hij is, als we niet iets doen waardoor God ons ziende maakt. Dat is de daad van het geloof...

En dan niet gevoelsmatig of verstandelijk aannemen dat het wel waar zal zijn. maar als Abraham naar het onbekende vreemde land gaan en dan, door dit vertrouwen, ervaren dat het wáár is...

Naarmate het afscheid naderde, werden onze vragen en antwoorden korter.

„Jij springt nu ook in de afgrond, Metzinger, denkt je dat je God daar ontmoet?...”

„Ik zou niet in de afgrond kunnen springen als ik Hem niet al had ontmoet, hier, in mijn geweten.”

„Jij noemt elke psychologische reactie in jezelf maar Godsopenbaring...”

„Als je God ontmoet wéét je dat het geen religieuze projectie is. Het is zó uniek dat je het tot geen enkele menselijke ervaring kunt herleiden. Bovendien zie ik helemaal niet in waarom wat van God is, niet verweven kan zijn met onze gevoelens en gedachten.”

„We spreken ieder een vreemde taal, Metzinger. Ik versta je niet en jij bent doof voor mij geworden. Ik heb gedaan wat ik kon om je tegen te houden. Jij gaat je begraven en ik ga de wijde wereld weer in. Toch heb ik het gevoel dat ik verloren heb. En ik weet niet waarom...”

Metzinger keek op zijn horloge en ik wist dat hij al verdwenen was. „Over tien minuten gaat mijn trein,” zei hij rustig.

„Ik ga er geen afscheidstragedie van maken,” antwoordde ik gespannen.

„Hoeft ook niet. Ik stel het op prijs dat je me tot de rand gebracht hebt. Misschien spring je ook wel eens. Dan weet ik zeker dat je het gevoel zult hebben, gewonnen te hebben.”

„Je bent er nog niet, Abraham,” zei ik, hatelijker dan ik bedoelde.

„Nee. Misschien ben ik te zeker en te pretentius,” antwoordde Metzinger peinzend. „Maar ik kan me niet losrukken van het weten dat ik gewonnen heb.”

Metzinger nam net zo eenvoudig afscheid, alsof we elkaar morgen

weer zouden ontmoeten op een van de gezellige terrasjes waar wij zo dikwijls hadden zitten praten.

Ik heb niets meer van Metzinger gehoord. Maar ik heb na zeven jaar nog het gevoel dat hij werkelijk gewonnen heeft.